

Indhold

Artikel

- 42 Miljøretlig regulering af mineaktiviteter
i Grønland

Miljø

Regler

- 43 Lovforslag
44 Love
45 Bekendtgørelser

Domme og afgørelser

- 46 Intet på dette område

Arbejds miljø

- 47 Klip fra BAR'er mv.

Oversigt over nye love og regler

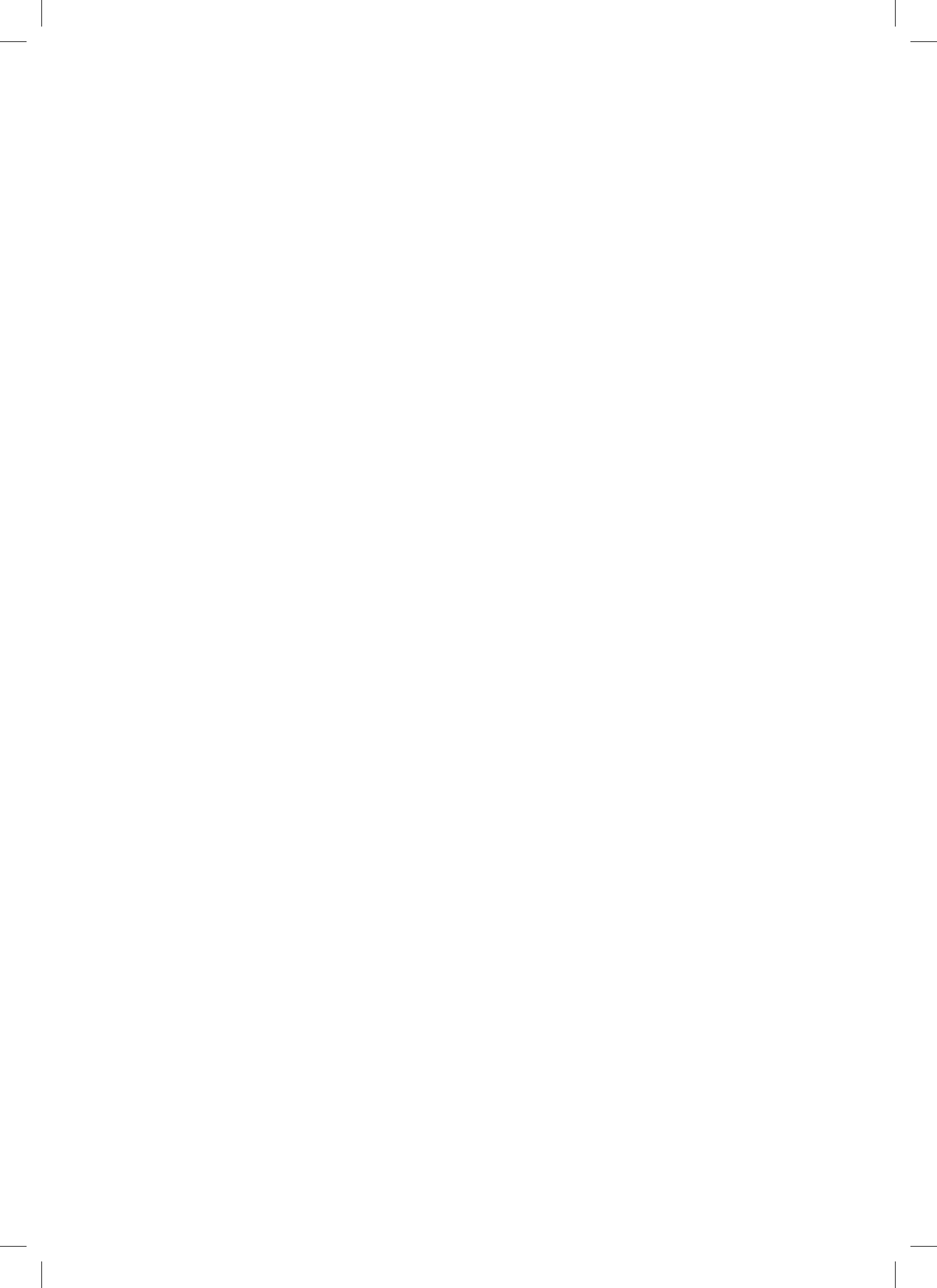
- 48 Seneste lovforslag
49 Nye love og regler
50 Oversigt over domme og afgørelser

Energi

- 51 Lovforslag og regler
52 Domme og afgørelser

Oversigter

- 53 Oversigter over seneste lovforslag
54 Oversigter over nye love og regler
55 Oversigt over domme og afgørelser

Artikel

56

Luftrammedirektivet, miljøbeskyttelsesloven og luftforureningen på Nørreport Station

– med kommentar til EU-domstolens dom i sag C-404/13 og Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse i MAD 2014.302

Af professor, dr.jur. Peter Pagh, Københavns Universitet

De fleste, der har opholdt sig på fjerntogsperronen på Nørreport Station, har nok bemærket, at luften er meget dårlig. Dette skyldes bl.a., at koncentrationen af nitrogendioxid og partikler, der i betydelig grad overstiger de af EU fastsatte grænseværdier for, hvornår udendørs luft er sundhedsskadelig. Det er imidlertid sin sag for miljømyndighederne at gøre noget ved problemet, som det fremgår af Natur- og Miljøklagenævnets nylige afgørelse i MAD 2014.302, hvor nævnet ophævede et påbud efter miljøbeskyttelseslovens § 42 til Transportministeriet, Baneland Danmark, DSB og andre togoperatører om at nedbringe luftforureningen på Nørreport Station. Ophævelsen af påbuddet var konkret begrundet med, at ombygningen af Nørreport Station ikke var afsluttet, men samtidigt understreger nævnet nogle af de mange juridiske tvivlsspørgsmål, som en sådan regulering rejser. Dette er emnet for denne artikel, der indledes med en indføring i EU's regulering af luftkvalitet og omtale af EU-domstolens nylige dom i sag C-404/13 af 19. november 2014 om EU-reglernes direkte effekt og en kort omtale af det forslag til luftkvalitetsplan for kvælstofdioxid, som Miljøstyrelsen sendte i høring lige før jul.

1. Regulering af ren luft – EU's luftrammedirektiv

Alle mennesker har brug for at trække vejret hele tiden. Luften er et såkaldt fælles og gratis gode, der samtidigt er livsnødvendigt. Er luften kraftigt forurenede, medfører det sundhedsskader og forkorter menneskers levetid. Disse helt elementære betragtninger var baggrunden for, at USA med vedtagelsen af Clean Air Act i 1970 vedtog luftkvalitetsnormer med bindende grænseværdier for luftens indhold af bestemte forurenende stoffer betegnet National uniform Ambient Air Quality Standards. Regelgrundlaget, der blev videreført med revisionen af Clean Air Act i 1990, bygger på det princip, at luftkvalitetsnormerne er retligt bindende. Hermed menes, at luftkvalitetsnormerne er styrende for, hvilke nye stationære emissionskilder der kan etableres, og at det i områder, hvor grænseværdierne er overskredet, er forbudt at etablere nye stationære luftforureningskilder, medmindre der samtidigt sker en modsvarende reduktion af udledningen fra eksisterende kilder. For mobile kilder som køretøjer, sker reguleringen ved, at der stilles krav til emissions-systemerne.¹

Vedtagelsen af den første danske miljøbeskyttelseslov i 1973 indeholdt ikke en tilsvarende regulering af luftforurening, men forudsatte i den daværende miljøbeskyttelseslovs § 8, at ministeren

1. Se uddybende, Pagh: Amerikansk miljøret, 1994, s. 431 ff.

kunne fastsætte *vejledende* grænseværdier for luftens indhold af forurenende stoffer – også betegnet immissionsgrænser – der så indgik i miljømyndighedernes administration af loven.²

Det daværende EF (nu EU) var derimod inspireret af den amerikanske model og vedtog i 1980 bindende grænseværdier for luftens indhold af svovldioxid (SO₂) og partikler, hvilket i 1982 blev efterfulgt af grænseværdier for bly og i 1985 for kvælstofdioxid (NO₂).³ Til forskel fra de amerikanske regler indeholdt EU's første luftkvalitetsnormer ingen stillingtagen til retsvirkningen af eventuelle overtrædelser af grænseværdierne, der derfor havde karakter af en bindende resultatforpligtelse, jf. sag 361/88 *Kommissionen mod Tyskland* og sag C-64/90 *Kommissionen mod Frankrig* om kvælstofdioxid.⁴

EU's fastsættelse af bindende miljøkvalitetsnormer for luft og for vand⁵ gav anledning til, at der i 1982 i den dagældende miljøbeskyttelseslovs § 8, stk. 2 [nu § 14, stk. 2] blev indsat hjemmel til, at Miljøministeren kunne fastsætte bindende miljøkvalitetsnormer til opfyldelse af internationale forpligtelser. Uanset den formelle gennemførelse af EU's luftkvalitetsnormer i de senere bekendtgørelser opfattede Miljøstyrelsen imidlertid ikke reglerne som en bindende resultatforpligtelse, men anså dem som »miljøkrav uden adressat«, selv om det er oplagt, at reglerne netop forpligter de nationale danske miljømyndigheder, dvs. Miljøstyrelsen, der

er den kompetente myndighed efter de danske regler.⁶

Med luftrammedirektivet fra 1996 ændrede EU reguleringen af luftkvalitet, så direktivet ikke alene fastsætter bindende grænseværdier, men også anviser retsvirkninger på, hvad der skal ske, hvis disse grænseværdier overskrides i form af krav om vedtagelse af handlingsplaner og varsling af den berørte offentlighed. I sag C-237/07 *Janecek* fastslog EU-domstolen, at borgere, der berøres af overskridelser af luftkvalitetsnormer, skal have adgang til ved domstolene at forpligte de kompetente myndigheder til at vedtage handlingsplaner, der sikrer grænseværdierne overholdes.⁷

Luftrammedirektivet er nu videreført i en udbygget version med det reviderede direktiv 2008/50 om luftkvaliteten og renere luft i Europa, hvor der i artikel 22 er indført en særlig anmeldelsesordning, så Kommissionen så at sige kan dispensere fra direktivets krav til luftkvalitet i bestemte zoner for en begrænset periode, når bestemte betingelser er opfyldt. I sag T-369/09 *Verenigin Milieudéfensie Amsterdam m.fl.* fandt Retten, at miljøorganisationer på grundlag af Århus-konventionens artikel 9(3) har krav på prøvelse af Kommissionens accept efter artikel 22. Retten henviste til, at selv om Kommissionens dispensation efter luftrammedirektivets artikel 22 må anses for en generel retsakt, og forordning 1367/2006 om anvendelse af Aarhus-konventionen kun omfatter forvaltningsakter, måtte forordningens begrænsning af NGO'ers klageadgang vige for Aarhus-konventionens artikel 9(3), da begrebet »handlinger« også måtte antages at omfatte generelle retsakter.⁸ Dommen blev imidlertid anket af Kommissionen, Rådet og Parlamentet, og i dom af 13. januar 2015 i de forenede sager C-401/12 P – 403/12 P *Rådet, Parlamentet og Kommissionen mod Verenigin Milieudéfensie Amsterdam m.fl.* af-

2. Se *Niels Borre*: Miljøbeskyttelsesloven, 1973, s. 69; *Haagen Jensen*: Dansk Miljøret, bd. 3, 1978, s. 69 ff.

3. Se direktiv 80/779 om grænseværdier for svovldioxid og partikler, direktiv 82/884 om grænseværdier for bly i luften, og direktiv 85/203 om luftkvalitetsnormer for nitrogendioxid.

4. Se tillige sag 59/89 *Kommissionen mod Tyskland* og sag C-13/90 *Kommissionen mod Frankrig* om luftens indhold af bly, samt sag C-14/90 *Kommissionen mod Frankrig* og sag 186/91 *Kommissionen mod Belgien* om luftens indhold af nitrogendioxid. I 1992 vedtog EU direktiv 92/72 om luftforurening med ozon (O₃), der til forskel fra de tre første luftkvalitetsdirektiver ikke indeholdt en bindende resultatforpligtelse til at opfylde en bestemt grænseværdi, men i stedet indeholdt regler om varsling.

5. Se fx direktiv 78/659 om kvalitetskrav til fiskevand og direktiv 79/923 om kvalitetskrav til skaldyrvand.

6. Angivelsen af EU's bindende miljøkvalitetsnormer som »miljøkrav uden adressat« er fortsat udbredt. Se fx *Mogens Moe*: Miljøret (7. udg.) 2011, s. 80 ff. Dette er dog ikke afstemt med, at Moe s. 321 erkender, at EU-domstolen i sag C-237/07 *Janecek* (MAD 2008.1281) fastslog, at luftrammedirektivet har direkte virkning og kan påberåbes af borgerne.

7. Se hertil *Pagh*: TfM 2008.230.

8. Om dommen i sag T-396/09, se *Pagh*: TfM 2012.99.

viste EU-domstolens Store Afdeling, at artikel 9(3) havde direkte effekt og ophævede derfor Rettens dom, så det ikke er muligt for NGO'er at prøve disse afgørelser.

Endvidere har EU-domstolen i forbindelse med en præjudiciel forelæggelse fra Storbritanniens Højesteret i sag C-404/13 *ClientEarth* taget stilling til forholdet mellem de bindende grænseværdier i direktivets artikel 13 og pligten efter artikel 23 til at udarbejde handlingsplaner, når grænseværdierne er overskredet, samt betydningen af dispensationsreglen i artikel 22. Baggrunden for sagen var, at Storbritannien ikke kunne overholde luftrammedirektivets grænseværdier for kvælstofdioxid (NO₂) i 40 af de 43 zoner, som landet er inddelt i. Den britiske regering søgte i 2011 Kommissionen om dispensation efter artikel 22 i 24 zoner, men søgte ikke om fristforlængelse for 16 zoner, da de britiske myndigheder forventede, at grænseværdien i disse zoner vil blive overholdt mellem 2015 og 2025. Miljøorganisationen ClientEarth fandt, at det var i modstrid med artikel 23, at grænseværdien blev overskredet i de 16 zoner, og anlagde sag mod den britiske regering med påstand om, at regeringen var forpligtet til at revidere luftkvalitetsplanerne for de 16 zoner, så grænseværdierne for NO₂ hurtigst muligt og senest i 2015 kunne overholdes. Påstanden blev afvist af High Court, der fandt, at sagen rejste alvorlige økonomiske og politiske spørgsmål, som lå uden for rettens kompetence. Efter appel gav den britiske Højesteret ClientEarth medhold i, at artikel 13 var overtrådt og bad herefter om EU-domstolen fortolkning af forholdet mellem luftrammedirektivets artikel 13, 22 og 23.

EU-domstolen lagde til grund, at hvis en medlemsstat ikke kan opfylde grænseværdierne, er medlemsstaten forpligtet til at ansøge Kommissionen herom, da artikel 13 indebærer en resultatforpligtelse, der alene kan fraviges efter artikel 22. Samtidigt fastslog dommen, at pligten til at vedtage handlingsplaner for at sikre overholdelse af grænseværdierne efter artikel 23 gælder, uanset om der er sket anmeldelse til Kommissionen efter artikel 22, idet artikel 23 gælder uden tidsmæssig begrænsning. Det følger videre af artikel 23, at handlingsplanen skal sikre, at overskridelsesperioden bliver

kortest mulig.⁹ Har en medlemsstat overtrådt kravene til grænseværdi i direktivets artikel 13 uden at benytte dispensationsreglen i artikel 22, skal borgere, der berøres af en overskridelse af grænseværdien, have adgang til at gøre forpligtelsen i artikel 23 gældende ved de nationale domstole, som skal vedtage de nødvendige foranstaltninger såsom påbud for at pålægge den kompetente nationale myndighed at vedtage luftkvalitetsplaner, der opfylder kravene i artikel 23 og sikrer, at overskridelsen af grænseværdierne ophører så hurtigt som muligt.

Kort sammenfattet må luftrammedirektivets grænseværdier for ren luft i artikel 13 forstås på den måde, at det er en bindende resultatforpligtelse. Overskrides grænseværdierne, er medlemsstaten forpligtet til at vedtage en handlingsplan efter artikel 23. Såfremt Kommissionen har accepteret handlingsplanen efter »dispansationsreglen« i direktivets artikel 22, kan dette ikke anfægtes ved de nationale domstole. Med dommen i de forenede sager C-401/12 P – C-403/12 P *Rådet, Parlamentet og Kommissionen mod Verenigin Milieudefensie Amsterdam m.fl.* synes det tillige udelukket, at Kommissionens dispensationer kan prøves ved EU-domstolen. Hvis der ikke er meddelt dispensation af Kommissionen til overskridelsen af grænseværdien efter artikel 22, kan berørte borgere derimod ved de nationale domstolene få dom, der pålægger den kompetente myndighed at vedtage handlingsplan for forbedring af luftkvaliteten i overensstemmelse med artikel 23, jf. sag C-404/13 *ClientEarth*.

9. Den bindende resultatforpligtelse medfører dog ikke, at medlemsstaterne kan fravige indre markeds direktiver og fx stille skærpede krav til emissionssystemer på dieselmotorer. Se sag C-405/07 P *Holland mod Kommissionen* (MAD 2008.1750), hvor Holland havde søgt at få Kommissionens accept efter miljøgarantien i TEUF art. 114, stk. 5 og 6 på at vedtage skærpede krav til dieselmotorers emission for at opfylde luftrammedirektivets krav til ren luft, hvilket Kommissionen afslog, da der ikke forelå specifikke problemer i Holland. Kommissionens afslag blev stadfæstet af Retten i Første Instans i sag T-182/06 (MAD 2007.562), men ophævet og hjemvist af EU-domstolen pga. manglende partshøring.

2. Den danske gennemførelse af luftframedirektivet

Uanset der har været problemer med den formelle gennemførelse af EU's krav til luftkvalitet,¹⁰ er der i Danmark gennem de seneste tyve år sket en markant reduktion af udledningen af svovldioxid og kvælstofoxider fra stationære kilder, idet udledningen er faldet med 95 % henholdsvis 55 % for disse stoffer.

Den gældende danske gennemførelse af luftframedirektivet er bekendtgørelse nr. 1326 af 21. december 2011 om vurdering og styring af luftkvaliteten, der gengiver luftframedirektivets grænseværdier og krav om luftkvalitetsplaner, og hvorefter Miljøstyrelsen er den kompetente myndighed, der skal inddele landet i zoner, overvåge luftkvaliteten og vedtage de fornødne handlingsplaner. Miljøstyrelsen har på dette grundlag inddelt Danmark i tre zoner, hvor zone 1 omfatter Københavns og Frederiksberg Kommuner, zone 2 Aarhus Kommune og zone 3 resten af landet.

Mens direktivets krav om handlingsplaner for zoner, der ikke overholdt direktivets grænseværdier, ikke tidligere blev taget alvorlig, sendte Miljøstyrelsen i 2010 et forslag til handlingsplan i høring. I februar 2011 underrettede Miljøstyrelsen Kommissionen om, at Danmark pga. af problemer med overholdelse af grænseværdier med nitrogen-dioxid i København agtede at bruge undtagelsen i luftframedirektivets artikel 22 og ville udsætte fristen for opfyldelse af direktivets krav. Kommissionen gjorde i december 2011 indsigelse mod dette, hvorefter Miljøstyrelsen igangsatte en række projekter. På dette grundlag udsendte Miljøstyrelsen den 18. december 2014 et forslag til luftkvalitetsplan for NO₂ i København i offentlig høring. Ifølge forslaget afsættes der 149 mio. kr. til ren luft i København, hvilket dels skal gå til renere busser og dels til indsats mod forurening fra brændeovne og øget kontrol af forurening fra skibe.¹¹ Den offentlige høring slutter den 30. juni 2015, hvorfor det endelige resultat ikke kendes,

10. Se Pagh: UfR 1992B.361.

11. Forslag til luftkvalitetsplanen betegnes også Miljøprojekt 1601, 2004. Se Miljøstyrelsens hjemmeside: <http://mst.dk/service/nyheder/nyhedsarkiv/2014/dec/luftkvalitetsplan-skal-sikre-renere-luft-i-byerne/>.

Sammenholdes forløbet i Danmark med de ovf. omtalte sager fra EU-domstolen, har Danmark så vidt vides ikke opnået dispensation fra Kommissionen efter luftframedirektivets artikel 22. Berørte borgere i København har derfor haft krav på, at Miljøstyrelsen udarbejder en handlingsplan, der kan bringe luften i København i overensstemmelse med direktivets krav. Efter der nu foreligger forslag til en luftkvalitetsplan, vil det næppe være muligt at rejse sag om overtrædelse af direktivets artikel 23. At dømme efter høringsmaterialet har Miljøstyrelsen imidlertid overset, at handlingsplaner for forbedring af luftkvaliteten er omfattet af miljøvurderingsloven, da forslaget til plan ikke er ledsaget af en miljøvurdering, hvilket vil kunne indbringes for Natur- og Miljøklagenævnet efter miljøvurderingslovens § 16, stk. 2.¹² Miljøstyrelsens forslag til plan kan endvidere give indtryk af, at Miljøstyrelsen har sammenblandet direktivets artikel 22 og artikel 23, idet Miljøstyrelsens plan fokuserer på en opfyldelse i 2015, selv om det af planen fremgår, at dette er tvivlsomt. Hertil kommer, at det kan forekomme underligt at gennemføre en offentlig høring af forslag til en plan, der efter sit indhold er iværksat, inden høringsfristen er udløbet.

3. Sagen om Nørreport Station

For københavnere og andre, der regelmæssigt færdes på Nørreport Stations underjordiske perron for fjernotog, er det ingen nyhed, at luften er forfærdelig. Dette var baggrunden for, at Københavns Kommune i 2003 meddelte påbud efter miljøbeskyttelseslovens § 42 til Banestyrelsen, Banedanmark og DSB om i fællesskab at få reduceret luftforureningen med nitrogen-dioxid (NO₂) og partikler så EU's luftkvalitetsnormer blev overholdt. Påbuddet blev påklaget til Miljøstyrelsen af alle tre adressater, der bl.a. anførte, at miljøbeskyttelsesloven ikke indeholder hjemmel til at meddele solidarisk påbud, og at påbuddet var unødvendigt vidtgående, og at EU's luftkvalitetsnormer ikke var anvendelige, da man ikke kunne sammenligne kortvarige ophold på en underjordisk perron med de generelle krav til udendørs luft.

12. Om miljøvurderingslovens anvendelsesområde, se Pagh: TfM 2014. 112.

Miljøstyrelsen lagde i afgørelsen fra 2005 (MAD 2005.1774) til grund, at påbuddet kunne meddeles til alle tre virksomheder, og at der i miljøbeskyttelseslovens § 42 er hjemmel til at regulere luftforureningen på en underjordisk perron. I relation til EU's luftkvalitetsnormer lagde Miljøstyrelsen til grund, at disse »omhandler udeluft« og udtalte herefter, at styrelsen vurderer:

»at luften på en undergrundsstation som Nørreport ikke kan sidestilles med almindelig udeluft på grund af de fysiske rammer på stationen. Luften på stationen er derfor ikke automatisk omfattet af grænseværdierne i direktivet.

Der vil således være behov for at inddrage en vurdering af, hvorvidt udeluftskrav kan danne udgangspunkt for krav til luftkvalitet i en undergrundsstation og hvilke konkrete tilpasninger, der vil være nødvendige, herunder inddragelse af eksponeringsmæssige og sundhedsmæssige betragtninger. (min fremhævelse).

Som det fremgår, lagde Miljøstyrelsen til grund, at EU's krav til luftkvalitet ikke var direkte gældende for en undergrundsperron, men forholdt sig i øvrigt ikke nærmere til, om der i miljøbeskyttelsesloven er hjemmel til at regulere luftkvaliteten på perronen. I forhold til NO₂ stadfæstede styrelsen herefter påbuddet, men udsatte fristen til 2010, hvor man antog, at problemet var løst med de forventede nye IC4 tog. Derimod blev påbud om reduktion af partikelforeningen ændret til et undersøgelsespåbud, da partikelforeningen ikke var tilstrækkelig be-lyst.

På grundlag af Miljøstyrelsens afgørelse i MAD 2005.1774 meddelte Københavns Kommune i 2010 et nyt påbud om at begrænse luftforureningen på Nørreport Stations fjerntogsperron med partikler og NO₂. Påbuddet blev meddelt til Banedanmark og Transportministeriet samt til togoperatørerne: DSB, DSBFirst og Svenske Jernbaner, men blev påklaget af Transportministeriet, DSB og DSBFirst, der bestred at være rette påbudsadressat(er) og samtidigt, fandt påbuddet unødvendigt vidtgående under hensyn til den korte tid folk opholder sig på perronen, hvortil kom, at tidspunktet var uheldigt, fordi Nørreport var under en større ombygning.

3.1 Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse i MAD 2014.302

Uanset klagernes indsigelser kun vedrørte mere afgrænsede juridiske spørgsmål, greb Natur- og Miljøklagenævnet i afgørelsen af 8. juli 2014 (MAD 2014.302) sagen mere principielt an. Nævnet var således tydeligvis i tvivl om, hvorvidt der overhovedet er hjemmel i miljøbeskyttelsesloven til at regulere forureningsforholdene på en undergrundsperron, der er noget vanskeligt at henføre til det »ydre miljø«, som er genstanden for miljøbeskyttelsesloven. Herudover tog nævnet stilling til, hvem der i givet fald er rette påbudsadressat vedrørende nedbringelse af forureningen fra en togstation. Med henvisning til Miljøklagenævnets tidligere afgørelse i MAD 2010.1475 Mkn om støjgener fra Skjern Banegård fastslog nævnet, at mht. forurening fra infrastrukturanlæg skal påbud rettes til den der er ansvarlig for virksomheden, og hvis denne ikke er etableret på ejendommen, skal påbud rettes til den, der ejer/administrerer de pågældende arealer.

I forhold til hjemmelsspørgsmålet tog Natur- og Miljøklagenævnet udgangspunkt i, at miljøbeskyttelseslovens beskyttelsesobjekt er *»det ydre miljø«*, men at det efter forarbejderne samtidigt er uklart, hvad dette begreb omfatter. Herefter konstaterede nævnet, at den tidligere miljøminister i 1997 i et svar til Folketinget havde oplyst, at Miljøstyrelsen ikke ville udelukke, at miljøbeskyttelseslovens § 42 kunne finde anvendelse på Nørreport Station. I dette svar,¹³ som kort er refereret i Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse, anførte Miljøstyrelsen bl.a.:

*»Miljøbeskyttelsesloven har til formål at medvirke til at værne landets natur og miljø [...], og loven tilsigter bl.a. særligt at forebygge og bekæmpe forurening af luft, jf. lovens § 1. Af § 2 fremgår bl.a. at miljøbeskyttelsesloven omfatter »al virksomhed, som gennem udsendelse af faste, flydende eller luftformige stoffer, ... kan medføre forurening af luft, ...«. **Loven omfatter herunder »transportmidler, og andre mobile anlæg, som kan medføre forurening«**, jf. § 2, stk. 1, nr. 4).*

13. FT 1997/98, 1. saml. Miljøudvalget, bilag 92 – se <http://webarkiv.ft.dk/?/samling/19971/udvbilag/00325777.htm>.

Udgangspunktet er således, at miljøbeskyttelseslovens § 42 giver tilsynsmyndigheden hjemmel til at gribe ind med påbud og i yderste konsekvens evt. **forbud over for jernbaneaktivitet, der medfører væsentlig luftforurening**. Det er Miljøstyrelsens opfattelse, at det ved vurderingen af, om miljøbeskyttelsesloven kan anvendes, bør tillægges vægt, om den lokalitet hvor forureningen konstateres, er særligt indrettet til ophold af mennesker, om et stort antal mennesker rent faktisk opholder sig på lokaliteten, uanset om det kun er af kortvarige perioder, og om disse mennesker også ved kortvarige ophold kan udsættes for væsentlig forurening. Det bør endvidere tillægges vægt, om **lokaliteten er offentlig tilgængelig eller har karakter af et offentligt tilgængeligt område**. I den konkrete sag er det således Miljøstyrelsens vurdering, at det meget store antal ventende passagerer, der kortvarigt opholder sig på Nørreport Station er omfattet af lovens beskyttelseshensyn på samme måde som andre beskyttelsesobjekter f.eks. naboer. [...].

Det er således Miljøstyrelsens opfattelse, at **luftforurening af omgivelserne hidrørende fra lokomotivers tomgangskørsel under længerevarende ophold på stationer er omfattet af § 42**. Det er endvidere Miljøstyrelsens vurdering, at dette også er tilfældet **ved forureningen fra lokomotivers kortvarige stationsophold, når flere lokomotiver successivt med korte intervaller har faste stationsophold, såfremt den samlede jernbanetrafik på stationen er af varig eller vedvarende karakter, og at luftforureningen af den grund antages et for omgivelserne uacceptabelt niveau**. Det bemærkes, at Miljøstyrelsen ikke har kendskab til tidligere sager vedrørende dette spørgsmål, og at endelig stillingtagen til anvendelsesområdet for § 42 henhører under domstolene. Miljøstyrelsen skal med henvisning til styrelsens ovennævnte vejledning [...] anbefale tilsynsmyndigheden, inden en afgørelse efter § 42 træffes, **at anmode den ansvarlige for jernbanedriften – her DSB – om en redegørelse for mulighederne for at reducere forureningen på Nørreport Station**.« (mine fremhævelser).

Som udtalelsen viser, lagde Miljøstyrelsen vægt på, at miljøbeskyttelsesloven § 2 også omfatter forurening fra mobile anlæg som lokomotiver, og lagde herefter til grund, at de af loven beskyttede omgivelser (»det ydre miljø«) også omfatter offentligt tilgængelige områder, hvilket ifølge styrelsen var tilstrækkeligt for, at miljøbeskyttelseslovens § 42 kunne finde anvendelse. Samtidigt lagde Miljøstyrelsen til grund, at det var DSB, der som ansvarlig for jernbanedriften måtte anses for den forpligtede. Det fremgår dog samtidigt af udtalelsen, at Miljøstyrelsen var i tvivl, jf. oplysningen om, at en endelig afklaring af spørgsmålet henhører under domstolene.

Uanset dette ministersvar og Miljøstyrelsens tidligere afgørelse i MAD 2005.1774 vedrørende Nørreport Station, var Natur- og Miljøklagenævnet i tvivl om lovgrundlaget, da det af motiverne til miljøbeskyttelsesloven udtrykkeligt fremgår, at loven ikke omfatter forhold, der reguleres i arbejdsmiljølovgivningen eller i øvrigt håndteres efter anden lovgivning. Nævnet rettede derfor under behandling af klagesagen henvendelse til Energistyrelsen og til Københavns Kommune for at få afklaret, om der i bygge-loven var hjemmel til at regulere forureningsforholdene på en undergrundsperron for tog. Energistyrelsen oplyste i svaret, at bygge-loven normalt ikke finder anvendelse på større infrastrukturprojekter, og at bygningsreglementet ikke omfatter »broer, tunneller og andre anlæg til trafikale formål«, men at det i givet fald var Københavns Kommune, der som byggemyndighed havde kompetencen. Københavns Kommune oplyste, at der ikke i bygge-loven er hjemmel til at stille krav til renovering af en station og et eksisterende ventilationsanlæg, men besvarede ikke nævnets efterfølgende forespørgsel om bygningsreglementets rækkevidde i relation til indeklimaproblemer på en underjordisk perron. Natur- og Miljøklagenævnet fandt det på denne baggrund uafklaret, om der i bygge-lovgivningen var hjemmel til at beskytte passagerer mod forurening på en aflukket perron, og da nævnet ikke er klagemyndighed efter bygge-loven, kunne nævnet ikke tage stilling.

Da det imidlertid var udelukket at meddele påbud efter miljøbeskyttelseslovens § 42, mens det eksisterende ventilationsanlæg er under ombygning for at forbedre luftudskiftningen, ophævede Natur- og Miljøklagenævnet påbuddet, uden nævnet fandt anledning til at tage stilling til, hvilken luftkvalitet, der i givet fald kan kræves, men udtalte herefter mere principielt:

»Sagen rejser i øvrigt det principielle spørgsmål, om miljøbeskyttelseslovens § 42 giver tilsynsmyndigheden hjemmel til at gribe ind med påbud om nedbringelse af sundhedsskadelig luftforurening fra jernbaneaktivitet på en underjordisk perron på en station. De gennemkørende tog, som udgør den primære årsag til forureningen af luften under jorden på perronarealerne, er efter nævnets opfattelse ikke en del af virksomheden »Nørreport Station«, hvorfor nævnet finder det udelukket at stille krav til togene med hjemmel i miljøbeskyttelseslovens § 42. Der kan derfor efter nævnets opfat-

telse rejser tvivl om rækkevidden af miljøbeskyttelseslovens § 42 i relation til en eventuel regulering af luftforureningen på perronerne på Nørreport Station.« (min fremhævelse).

3.2 Kommentarer til afgørelsen

Indledningsvis er der grund til at rose Natur- og Miljøklagenævnet for, at nævnet ikke blot nøjes med at ophæve afgørelsen, men forholder sig til de vanskelige juridiske spørgsmål, som påbuddet rejser.

I forhold til hjemmelsproblematikken må det efter min opfattelse yderligere lægges til grund, at EU's luftkvalitetsnormer for udendørs luft ikke finder anvendelse på luften på en underjordisk perron, og der er intet i den danske gennemførelse af luframmedirektivet ved bekendtgørelse 1326/2011, som begrundet et andet resultat.

I relation til miljøbeskyttelseslovens § 42 må det ligeledes tiltrædes, at § 42 ikke finder anvendelse på gennemkørende tog, ligesom det må tiltrædes, at den rette påbudsadressat efter § 42 ikke er togoperatøren, men den der ejer/administrerer de arealer, hvor togstationen er placeret, som anført i MAD 2010.1474 Mkn. Samme opfattelse fremgår i øvrigt af Miljøklagenævnets afgørelse i MAD 2008.1614 Mkn, hvor kommunen efter klager fra naboer havde nedlagt påbud efter miljøbeskyttelseslovens § 42 til DSB om begrænsning af tomgangskørsel. Selve påbuddet blev ophævet, fordi sagen var utilstrækkelig oplyst, men i relation til påbudsadressat udtalte nævnet, at det næppe var DSB, der som togoperatør var rette påbudsadressat, men derimod Banedanmark som ansvarlig for det infrastrukturanlæg, hvorfra forureningen udgår, hvor nævnet henviste til praksis mht. lufthavne. Jeg er enig med nævnet, men mener, at det supplerende kan anføres, at miljøbeskyttelseslovens § 42 angår forurening fra fast ejendom, hvorfor det også af denne grund må afvises, at togoperatøren kan være påbudsadressat.

Sammenholdes dette med Ministersvaret fra 1997, var Miljøstyrelsen vurdering baseret på den antagelse, at miljøbeskyttelseslovens § 42 kan anvendes på enhver forurening, der dækkes af miljøbeskyttelseslovens § 2, hvilket ligeledes var grundlaget for, at Miljøstyrelsen antog, at togoperatøren kunne være påbudsadressat. Dette må afvises. Når

det gælder mobile kilder til forurening, er der i miljøbeskyttelseslovens § 7 hjemmel til at regulere forurening fra fx køretøjer, lokomotiver og andre mobile kilder, og i § 15 a, er der hjemmel til, at de største kommuner udlægger miljøzoner, hvor der stilles særlige krav til lastbilers og bussers emission. Derimod er miljøbeskyttelseslovens kapitel 5 begrænset til forurening *fra fast ejendom*. Efter min opfattelse må det derfor bero på en principiel misforståelse, når Miljøstyrelsen på grundlag af miljøbeskyttelseslovens § 2 afgrænser anvendelsesområdet for § 42, hvorfor Miljøstyrelsens udlægning i ministersvaret fra 1997 ikke kan tillægges større betydning som retskilde til fortolkning af § 42.

Dette rejser imidlertid det næste spørgsmål om, hvorvidt § 42 finder anvendelse for en forurening, der holder sig inden for samme ejendom som forureningskilden. Netop denne problemstilling var ikke relevant i de tidligere sager om forurening fra jernbanestationer (MAD 2008.1614 Mkn og MAD 2010.1475 Mkn), hvor påbud om forureningsbegrænsning var foranlediget af naboklager og vedrørte »støjgener uden for stationsarealet«, som fremhævet i nævnets afgørelse om Nørreport Station. Spørgsmålet er med andre ord, om miljøbeskyttelseslovens beskyttelse af *det ydre miljø* kan udstrækkes til at omfatte den faste ejendom, hvorfra forureningen udgår.

Skal dette besvares efter Miljøstyrelsens støjvejledning (5/1984), fremgår det (s. 41), at støjen skal måles i *skel* samt i »omliggende områder«. Dette må nødvendigvis betyde, at støjvejledningen ikke finder anvendelse inden for den forurenende virksomheds område, hvilket så vidt ses også svarer til Natur- og Miljøklagenævnets praksis, hvorefter det dog ikke altid kan kræves, at støjen overholdes i skel, hvis den beskyttede recipient er længere væk. Se. fx MAD 2008.1110 Mkn, hvor fastslået, at støjgrænsen ikke kunne kræves overholdt ved skel til skoven, men alene på skovstierne. For lugtgener fastslog Miljøklagenævnet i MAD 2010.487 Mkn, at grænsen ikke gælder i skel, men i nærmeste bolig til lugtkilden, hvormed ligeledes er forudsat, at miljøbeskyttelseslovens §§ 41 og 42 ikke regulerer lugtgener på den forurenende virksomheds område.

De eneste tilfælde, hvor det »ydre miljø« i forhold til miljøbeskyttelseslovens §§ 41 og 42 omfat-

ter forurening inden for den forurenende virksomheds område, er i relation til affald og forebyggelse af jordforurening. For affald kan fx henvises til UfR 2012.2102 H, hvor dommen samtidigt bekræftede UfR 2006.1531 H om, at §§ 41 og 42 ikke kan anvendes til at meddele påbud om at fjerne en stedfunden forurening. I relation til jordforurening er udgangspunktet, at den forebyggende regulering sker på grundlag af forbuddet mod forurening af jord i miljøbeskyttelseslovens § 19, hvilket dog ikke udelukker, at miljøgodkendelsesvilkår efter miljøbeskyttelseslovens § 33 eller påbud efter § 41 indeholder konkrete krav til at forebygge jordforurening på den forurenende virksomheds område.

Det principielle spørgsmål er, om der mht. luftforurening ved fortolkning af, hvad det »ydre miljø« omfatter, skal sluttes analog til praksis vedrørende støj- og lugtforurening, eller om der skal sluttes analog til praksis vedrørende affald og jordforurening. Efter min opfattelse er det oplagt, at luftforurening er mere sammenlignelig med støj- og lugtforurening end med affald og jordforurening. På linje med støj og lugt er luftforurening kendetegnet ved, at den spreder sig fra kilden uden hensyn til skel, mens jordforurening og affald er noget mere permanent, der kan flyttes. Hertil kommer mere afgørende, at de langsigtede hensyn til arealanvendelse og beskyttelse af grundvand og overfladevand, der begrunder, at forebyggelse af jordforurening og affald på den forurenende virksomheds område er omfattet af miljøbeskyttelseslovens §§ 41 og 42,¹⁴ ikke gør sig gældende for luftforurening. Luftforurening i et bestemt område forudsætter således, at der tilføres ny forurenende luft på linje med støj og lugt, hvorfor de langsigtede virkninger, der begrunder at miljøbeskyttelseslovens §§ 41 og 42 omfatter forurening af den forurenende virksomheds ejendom, ikke gør sig gældende for luftkvaliteten.

Spørgsmålet er herefter, om det gør en forskel, at den forurenende virksomheds område er *offentligt tilgængeligt*, som Miljøstyrelsen anførte i ministersvaret fra 1997. Hvis dette kriterium lægges til grund, vil indeklimaet i alle indkøbscentre, for-

retninger, diskoteker, restauranter, sportshaller m.v. være omfattet af miljøbeskyttelseslovens §§ 42, hvilket vil være en ny hidtil ukendt forpligtelse for de kommunale miljømyndigheder med uoverskuelige konsekvenser. Selv om § 42's anvendelse begrænses til lokaliteter, hvor et stort antal mennesker faktisk opholder sig, er denne begrænsning uden større betydning, hvis man som Miljøstyrelsen antager, at det trods alt begrænsede antal passager, der kortvarigt opholder sig på Nørreport Stations underjordiske fjerntogsperron, kan bringe forholdet under miljøbeskyttelseslovens § 42.

Efter min opfattelse er der derfor god grund til, at miljøbeskyttelseslovens § 42 anvendelse mht. luftforurening følger de samme principper, som gælder for støj og lugt, så reglen ikke kan anvendes til at påbyde overholdelse af luftkvalitetskriterierne på en underjordisk togperron. Derimod kan analogien næppe fastholdes i forhold til udendørs jernbaneperroner, da EU's luftkvalitetsnormer omfatter al udendørs luft og dermed også luften på en udendørs jernbaneperron. Det sidste har dog ingen praktisk betydning, da luftkvaliteten på en udendørs jernbaneperron næppe afviger fra luftkvaliteten på de tilgrænsede ejendomme og veje, da det må være tilstrækkeligt, at kravene til målestationer og disses placering i luftframedirektivets bilag V er overholdt.

Det anførte fører til, at der ikke i miljøbeskyttelseslovens § 42 er hjemmel til at regulere luftkvaliteten på Nørrebro Stations underjordiske perron. Spørgsmålet er herefter, om der i anden lovgivning er hjemmel til en sådan regulering. I relation til Natur- og Miljøklagenævnets overvejelser om, hvorvidt luftforureningen af undergrundsperronen kan reguleres efter bygningsreglementets regler om indeklima, er der efter min opfattelse ikke hjemmel i byggeloven til at regulere problemet, da byggeloven retter sig mod de bygningsmæssige forhold, mens problemet i dette tilfælde er forureningen fra de holdende og gennemkørende tog.

Selve lokomotivernes emission må anses for udtømmende reguleret ved EU's direktiv 97/68 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om foranstaltninger mod emission af forurenende luftarter og partikler fra forbrændingsmotorer til montering i mobile ikke vejgående maskiner,

14. Se uddybende om hvordan disse hensyn har betydning for myndighedernes erstatningsretlige værn ved miljøskader, Pagh: Miljøansvar – en ret for hvem, 1998, s. 447 ff.

som ændret ved direktiv 2004/26,¹⁵ der har karakter af en indre markeds regulering. Det er derfor ikke muligt at stille yderligere krav til lokomotivernes emissionssystemer. Hvis lovgiver mener, at luftforureningen på enkelte jernbanestationer giver anledning til, at der skal stilles yderligere krav om

fx begrænsning af togenes opholdstid på perronen, er den mest adækvate løsning efter min opfattelse, at dette sker ved ændring af jernbanelovgivningen, eller hvis der ønskes en uafhængig miljømyndighed, at dette sker ved en særregel i miljøbeskyttelsesloven.

15. Direktiv 97/68 med senere ændringer er i dansk ret gennemført ved bekendtgørelse nr. 367 af 15. april 2011 om begrænsning af luftforurening fra mobile ikke vejgående maskiner m.v., der er udstedt på grundlag af miljøbeskyttelseslovens § 7.

Miljø

Regler

*Af specialistadvokat (L) Jacob Brandt,
Bech-Bruun advokatfirma*

57

Lovforslag

Lovforslag om midlertidig ændring af planloven for at sikre hurtig indkvartering af flygtninge

Formålet med lovforslaget er at give kommunerne mulighed for hurtigt at kunne afhjælpe det akutte behov for midlertidig indkvartering af flygtninge, der blandt andet er forårsaget af den aktuelle situation i Syrien.

Lovforslaget er et led i udmøntningen af regeringens og KL's integrationsaftale af 8. januar 2015, hvorefter regeringen blandt andet vil søge Folketingets tilslutning til en midlertidig ændring af planloven, således at kommunerne får mulighed for at dispensere fra lokalplaners formåls- og anvendelsesbestemmelser med henblik på at kunne imødekomme behovet for hurtig og midlertidig indkvartering af flygtninge. Kommunernes behov herfor skal ses i lyset af deres forpligtelser efter integrationsloven til at sørge for boliger til flygtninge.

Der foreslås indsat en særlig hjemmel i planloven, som giver kommunerne mulighed for på visse betingelser at fravige lovens bestemmelser om tilvejebringelse af lokalplaner, landzonetilladelse og bestemmelser i lokalplaner m.v., ved bygge- og anlægsarbejder eller ændret anvendelse af eksisterende bebyggelse med henblik på etablering af midlertidige opholdssteder til nyankomne flygtninge.

Hjemlen vil, i det omfang den konkret anvendes, blandt andet indebære, at kommunerne i vidt omfang ikke skal iagttage de hørings- og procedu-

reregler, som ellers gælder for tilvejebringelse af lokalplaner, landzonetilladelser og dispensationer fra gældende lokalplaner. Dog kan dispensationer fra lokalplaner først meddeles, når der er forløbet to uger, efter kommunalbestyrelsen har givet skriftlig orientering om dispensationsansøgningen efter reglerne i planlovens § 20.

(L165 (fremsat den 18. marts 2015) Forslag til om ændring af lov om planlægning (midlertidige opholdssteder til flygtninge)).

58

Bekendtgørelser

Ændrede kriterier for vurdering af kommunale projekter vedrørende vandløbsrestaurering

Den 11. april 2015 trådte bekendtgørelse om kriterier for vurdering af kommunale projekter vedrørende vandløbsrestaurering i kraft.

Bekendtgørelsen udgør sammen med bekendtgørelsen om tilskud til kommunale projekter vedrørende vandløbsrestaurering (som udstedes af NaturErhvervstyrelsen) det juridisk/administrative grundlag for tilskudsordningen til kommunale projekter vedrørende vandløbsrestaurering.

Tilskudsordningen til kommunale projekter vedrørende vandløbsrestaurering trådte i kraft i 2012 og første ansøgningsrunde blev afviklet i 2013. Tilskudsordningen har til formål, gennem forbedring af de fysiske forhold i vandløb, at bidrage til genopretning af gydepladser og passager for vandrefisk, at forbedre forholdene for den akvatiske flora og fauna i øvrigt og at sikre en god økologisk tilstand i vandløbet.

Med bekendtgørelsen sker der ændringer til kriteriebestemmelserne i §§ 4 og 5. Ændringerne be-

tyder, at kravet til omkostningseffektivitet skærpes, ligesom der indføres et nyt kriterium om maksimalt ansøgt beløb pr. vandløbsindsats.

Ændringerne har sin baggrund i erfaringerne fra behandling af ansøgninger i 2013 og 2014, som viser, at der er behov for (yderligere) mekanismer, som kan understøtte, at de afsatte midler går til de mest måleffektive og mest omkostningseffektive projekter for dermed at sikre en prioritering af indsatserne inden for den økonomiske ramme for gennemførelsen af vandløbsrestaureringsindsatsen.

Udover disse ændringer er der foretaget mindre justeringer i de teknisk/faglige kriterier. Kriterier i den nuværende bekendtgørelse (nr. 1022 af 30. oktober 2012) om »koordinerede indsætter« og om forholdet til vandløbsregulativer er udgået, fordi de har vist sig at være mindre velegnede som kriterier og desuden har bidraget til en forlængelse af sagsbehandlingstiden, der ikke har stået i rimeligt forhold til den administrative/faglige betydning.

(Bekendtgørelse nr. 370 af 8. april 2015 om kriterier for vurdering af kommunale projekter vedrørende vandløbsrestaurering).

Domme og afgørelser

Af partner, advokat (H) Håkun Djurhuus, Bech-Bruun advokatfirma

59 Landsretsdom om hævds erhvervelse

På en given ejendom var der i 1905 tinglyst et dokument om fredskov, hvoraf det fremgik at skellet mellem to ejendomme, oprindeligt havde været beliggende øst for dige og grøft. Grøften var dog blevet udvisket gennem tiden.

I forbindelse med fældning af træer på diget opstod der uoverensstemmelser mellem naboerne, og der blev herefter gennemført skelforretning.

Som det er sædvanligt, når ikke-jurister gennemfører disse skelforretninger, lægges der ofte, på et forholdsvis løst grundlag, hævdsbetragtninger ind i tvisten.

I den pågældende sag fandt dette udtryk ved, at den for skelforretningen ansvarlige konkluderede, at:

»Det er min opfattelse, at der er vundet hævds til midte af diget.«

I retssagen var spørgsmålet, hvorvidt der var sket en sådan hævds erhvervelse, idet udgangspunktet var, at man i modsat fald ville lægge det tinglyste dokument vedrørende skelfasering til grund.

Retten lagde, jf. det tinglyste dokument, til grund, at skellet oprindeligt havde været placeret én alen øst for fredskovsdiget. Den formelle tinglysning blev altså udgangspunktet for afgørelsen, hvilket selvsagt er det mest naturlige.

Spørgsmålet var herefter, hvorvidt naboen, der ønskede en skelplacering midt på diget, kunne føre bevis for sin påstand om at have erhvervet ejendoms hævds. Den synbare råden over nabo ejendommen (halvdelen af diget) bestod i, at naboen havde beskåret træer, hvis grene var i vejen for naboens landbrugsmaskiner eller skyggede over naboens juletræer. Retten fandt ikke, at en sådan råden havde karakter af en ejers råden, og at der derfor ikke var vundet hævds.

Sagen blev indbragt for Landsretten, der på baggrund af en supplerende forklaring fra en skovridder, hvorefter skel traditionelt findes én alen udenfor diget, tiltrådte Byrettens afgørelse, idet også Landsretten fandt, at naboen ved sin beskæring og plantning af træer på fredskovsdiget ikke havde benyttet diget på sådan en måde, som efter forholdene på stedet måtte anses for en naturlig råden for en ejer. Landsretten lagde sine præmisser – vel lidt overraskende – »... vægt på, at diget som også anført i skønserklæringen er et gammelt fredskovsdige, og diget derfor ikke må beskadiges og beplantes.«

Vestre Landsrets 2. afdelings dom af 27. marts 2015 i sag B.L B-1448/13

Vilkår i § 8-tilladelse var gyldigt

Sagen drejede sig om, hvorvidt vilkår om yderligere forureningsundersøgelser samt sikring af grundvand i forbindelse med bygge- og anlægsarbejder fastsat i henhold til jordforureningslovens § 8 var lovlige eller ej.

Ejeren af et areal, der var kortlagt på vidensniveau 2 og beliggende inden for et område med særlige drikkevandsinteresser, ansøgte kommunen om tilladelse til at igangsætte bygge- og anlægsarbejde på arealet.

Det var ubestridt, at gennemførelsen af bygge- og anlægsarbejderne krævede en tilladelse i henhold til jordforureningslovens § 8.

Kommunen udstedte den endelig tilladelse på vilkår om, at ejeren skulle foretage nogle yderligere forureningsundersøgelser samt sikring af grundvandet i forbindelse med bygge- og anlægsarbejderne.

I ansøgningen om tilladelse i medfør af jordforureningslovens § 8 blev der blandt andet redegjort for nogle tidligere forureningsundersøgelser i området foretaget i 2009. Ved 2009-undersøgelserne konkluderes blandt andet, at der på arealet var et mindre område med forhøjet indhold af klorerede stoffer, TCE og nedbrydningsprodukter heraf, samt at forureningen spredte sig via det sekundære grundvand.

På baggrund af blandt andet undersøgelserne fra 2009 fandt kommunen, at der burde foretages en supplerende undersøgelse.

Ejeren foranledigede den supplerende undersøgelse iværksat, og anmodede kommunen om at udstede § 8-tilladelsen hurtigst muligt.

Kommunen udstedte herefter § 8-tilladelsen, hvilken dog efter noget korrespondance mellem parterne om forureningen og grundvandsrisiko imidlertid revideres, således at der i den endelige § 8-tilladelse blev fastsat vilkår om yderligere forureningsundersøgelser og sikring af grundvandet.

Ejeren gjorde under den efterfølgende retssag gældende, at vilkåret om yderligere forureningsundersøgelser og vilkåret om sikring af grundvand i § 8-tilladelsen begge var ugyldige.

Kommunen gjorde gældende, at vilkårene var gyldige, og Regionen indtrådte som biintervenit til støtte for kommunen.

Til støtte for sin ugyldighedspåstand gjorde ejeren gældende, at vilkåret om yderligere forureningsundersøgelser og vilkåret om sikring af grundvand var uhjemlet.

Kommunen bestred at vilkårene var uhjemlede, og til støtte for kommunens frifindelsepåstand gjorde Regionen gældende, at fastsættelsen af vilkåret om yderligere forureningsundersøgelser lå inden for det forvaltningsmæssige skøn der tilkom kommunen.

Derudover gjorde Regionen gældende, at det ikke forud for vilkårsfastsættelsen i den endelige § 8-tilladelse, med høj grad af sikkerhed, var godtgjort, at der ikke fandtes væsentlige forureninger/hot spots, som kunne udgøre en risiko for drikkevandsindvindingen/grundvandet.

Landsretten tiltrådte disse betragtninger, og lagde til grund, at der på baggrund af den supplerende miljøundersøgelse sammenholdt med den i øvrigt foreliggende viden om forureningsforholdene, herunder at arealet lå i et område med særlige drikkevandsinteresser, ikke var grundlag for at tilside-sætte kommunens konkrete vurdering af, at det var nødvendigt at stille krav om yderligere forureningsundersøgelser.

Landsretten mente altså, at kommunen havde holdt sig inden for rammerne af sin skønsbeføjelse ved vilkårsfastsættelsen, fordi kommunen havde foretaget en samlet afvejning af ovennævnte forhold og fundet, at de foreliggende oplysninger ikke skabte den fornødne høje grad af sikkerhed for, at der ikke var risiko for drikkevand og grundvand. Vilkåret om yderligere undersøgelser var derfor gyldigt.

På baggrund af nogle konkrete omstændigheder omkring det planlagte byggearbejde, ville vilkåret om grundvandssikring ikke blive aktuelt, og landsretten fandt derfor ikke anledning til at tage stilling til spørgsmålet om gyldigheden af dette vilkår.

Kommunen blev følgelig frifundet.

Note: Det oplyses for god ordens skyld, at forfatteren til denne artikel førte sagen for Regionen.

Østre Landsrets 6. afdelings dom af 27. marts 2015 i sag B-2020-12

Arbejds miljø

*Af arbejdsmiljørådgiver Gert Fuursted,
Arbejds miljøCentret AIS*

60

Klip fra BAR'er mv.

Rygning, kropsvægt og fysisk aktivitet påvirker sygefravær

Risikoen for langvarigt sygefravær blandt kvindelige medarbejdere i ældreplejen stiger ved rygning, lav fysisk aktivitet og under-/overvægt. Det viser ny forskning fra Det Nationale Forskningscenter for Arbejds miljø.

Er du undervægtig eller overvægtig, ryger du eller bevæger du dig kun lidt i fritiden, har du større risiko end andre for at få langvarigt sygefravær. Det viser nye resultater blandt 7.401 kvindelige medarbejdere i den danske ældrepleje.

I et nyt studie har forskere undersøgt sammenhængen mellem livsstil og sygefravær på mere end tre uger i træk blandt kvindelige medarbejdere i ældreplejen.

Man fandt sammenhæng mellem rygning, inaktivitet og vægt og risikoen for langvarigt sygefravær. Resultaterne viste, at:

- Risikoen for langvarigt sygefravær var forøget med 35 procent for rygere sammenlignet med ikke-rygere,
- jo mere undervægtig eller overvægtig, medarbejderne var, jo højere var risikoen for langvarigt sygefravær,
- risikoen for langvarigt sygefravær blev lavere, jo mere fysisk aktiv, medarbejderne var i deres fritid.
- Undervægtige har mest sygefravær

Vi har tidligere undersøgt, hvilke faktorer i arbejdsmiljøet, der kan give langvarigt sygefravær. Her

fandt vi bl.a., at når arbejdet er anstrengende og ens indflydelse på arbejdet er lav, er risikoen for langvarigt sygefravær øget. Den nye undersøgelse viser, at de klassiske faktorer som rygning og inaktivitet i fritiden også er forbundet med forhøjet risiko for langvarigt sygefravær blandt ansatte i sundhedssektoren. Et interessant resultat er, at undervægtige medarbejdere har en langt større risiko for sygefravær end overvægtige. Det er et resultat, der er værd at kigge nærmere på i fremtidige undersøgelser, siger professor Lars Andersen fra Det Nationale Forskningscenter for Arbejds miljø (NFA), som er en af forskerne bag undersøgelsen.

Kilde: www.arbejdsmiljoviden.dk

Høje krav og lav kontrol øger risiko for blodprop i hjernen

Medarbejdere, som oplever at være udsat for både høje krav og lav kontrol på arbejdet har 24 procent større risiko for få en blodprop i hjernen, viser ny forskning.

I et nyt studie har en gruppe forskere analyseret sammenhængen mellem kombinationen af høje krav og lav kontrol på arbejdet og risikoen for slagtilfælde blandt 196.380 kvinder og mænd fra 14 kohortestudier i seks europæiske lande.

Forskerne fulgte de 196.380 personer i gennemsnitligt ni år, og de registrerede 2.023 første-gangs-slagtilfælde.

Resultaterne viser, at risikoen for at få et slagtilfælde på grund af en blodprop i hjernen var 24 procent højere, når man oplever at være udsat for kombinationen af høje krav og lav kontrol på arbejdet, i forhold til ikke at opleve netop denne kombination af de to faktorer. Tallene var justeret for alder og køn.

Der var til gengæld ingen sammenhæng mellem høje krav og lav kontrol og slagtilfælde på grund af hjerneblødning.

Vores nye resultater ligger fint i tråd med resultaterne af vores tidligere studier, som har vist, at netop denne kombination af faktorer i arbejds-

miljøet, dvs. høje krav og lav kontrol, forøger risikoen for iskæmisk hjertekarsygdom med 23 procent. Iskæmisk hjertesygdom og slagtilfælde pga. blodprop i hjernen har delvist fælles årsagsmekanismer. Det giver derfor mening, at kombinationen af høje krav og lav kontrol hænger sammen med både iskæmisk hjertesygdom og slagtilfælde pga. blodprop i hjernen, og det giver også mening, at de to arbejdsmiljøfaktorer ikke har sammenhæng med slagtilfælde pga. hjerneblødning, som har andre årsagsmekanismer, siger professor Reiner Rugulies, NFA, som er en af forskerne bag undersøgelsen.
Kilde: www.arbejdsmiljoviden.dk

Hvert andet skrivebord står tomt

En ny opgørelse viser, at hver anden kontorarbejdsplads ikke bliver brugt, fordi medarbejderen ikke er der. Arkitekt foreslår, at vi rykker tættere sammen, men det er ikke nødvendigvis en god løsning, siger forsker.

Egentlig er I seks på kontoret. Men i dag er der kun dig og to kolleger. De tre andre er på forretningsrejse, holder ferie og er til møde hele dagen. Og det er ikke usædvanligt, at mange skriveborde rundt omkring på arbejdspladserne står tomme. Faktisk står hvert andet skrivebord i gennemsnit tomt hver dag. Det viser tal ifølge arkitektfirmaet Signal, der designer kontormiljøer og rådgiver virksomheder om indretning af arbejdspladser.

Signal har indsamlet data blandt 450 danske virksomheder gennem 15 år om, hvordan de bruger deres kvadratmeter. Og de har spurgt, i hvor høj grad medarbejderne deler viden med andre.

Ifølge arkitekt i Signal Gitte Andersen er det ærgerligt med de tomme pladser:

»Det betyder meget, hvordan vi sidder. Hvis afstanden bliver for stor, holder vi op med at dele viden og taler ikke med hinanden. Hver fjerde i undersøgelsen deler i løbet af en dag slet ikke viden med nogen«, siger hun.

I stedet for at have borde til alle ansatte, foreslår Gitte Andersen, at virksomhederne indretter på en anden måde og kun har plads til det antal medarbejdere, der hver dag møder op. Fx i form af kompetenceklynger, hvor 8-10 medarbejdere, som arbejder med det samme, sidder samlet – og hvor

der også er særskilte rum til dem, der har brug for at kunne lukke en dør og koncentrere sig.

»Klynger er gode til at skabe et godt socialt miljø og kammeratskab, og det er vigtigt for at dele viden. Er der ikke et godt miljø, går man til den, man har den bedste relation til, hvis man har et spørgsmål – og ikke til den, der er mest kompetent«, siger Gitte Andersen.

Tidligere forsker i Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø Jan Pejtersen er knap så begejstret for tanken om at rykke tættere sammen. Han har blandt andet forsket i arbejdsmiljø i storrumskontorer.

Ifølge ham viser nogle undersøgelser, at åbne kontorlandskaber skaber flere sociale relationer og gør det lettere at udføre sit arbejde. Men modsat er der undersøgelser, der viser, at ansatte i storrumskontorer har færre venskaber, fordi den fortrolige og personlige samtale forsvinder. Og at man er mindre tilbøjelig til at tale sammen, fordi man er bange for at forstyrre eller blive overhørt.

Desuden føler ansatte i storrumskontorer sig i højere grad generet af støj og har langt flere sygedage, end dem der har deres eget kontor, siger Jan Pejtersen.

Kilde: www.arbejdsmiljoviden.dk

Pjece: Fra stress til trivsel – et fælles ansvar

Find viden og værktøjer til at forebygge og håndtere stress, bliv inspireret af andre arbejdspladseres erfaringer og find vej til mere viden i denne fælles pjece.

I dette hæfte finder du viden og værktøjer, når du som leder med personaleansvar vil håndtere og forebygge stress og fremme et godt psykisk arbejdsmiljø på din arbejdsplads.

Kilde: www.cabiweb.dk

Farveskema gør det lettere at tale om stress

Ved hjælp af et farveskema har ledelse og kolleger i Næstved Kommune fået hul på den daglige dialog om stress og arbejdspress. Dialogen har givet større kendskab til hinandens stresssignaler, samt hvordan man kan hjælpe hinanden.

Farveskemaet kan bruges til at tale om stress, når det er nødvendigt. Her er det fra venstre Sofia Mulla Kølmel, Kamilla Lykke Karberg, Lisbeth Løvendahl og Dorthe Brinck Lillelund, som er i gang med en dialog. Foto: Thomas Tolstrup.

Center for Miljø og natur har myndigheds-, planlægnings- og driftsopgaver på en række områder, der vedrører natur, vand, miljø, jordforurening, råstof og varmeplanområdet. Centret består af en centerleder, en affaldschef, en teamkoordinator og følgende teams: Team Virksomheder og spildevand, Team Jord og Vand, Team Natur og Landbrug samt Affald og Rotter. Der er 47 medarbejdere i Center for Miljø og Natur.

Nogle undlader at holde pause, og andre glemmer næsten at trække vejret, når de oplever belastninger. Det var nogle af de reaktioner, der kom frem i lyset, da medarbejderne i Team Center for Miljø og Natur i Næstved Kommune brugte en dag på at sætte fokus på stress. Baggrunden for dagen var en APV, hvor mange gav udtryk for at opleve et højt arbejdspress.

Dialogen om stress tog udgangspunkt i et belastningsskema udarbejdet af kommunens HR-afdeling, som er inspireret af input fra både fitnessverdenen og stresskonferencer. Skemaet, der kaldes »Den personlige intensitetsskala«, inddeler stress i fem belastningsgrader med hver sin farve, hvor rød er meget stressbelastet, og orange er at være understresset (se faktaboks om skemaet nederst i artiklen).

Teamkoordinator Dorte Brinck Lillelund fortæller om formålet med dagen:

»Vi skulle blive bedre til at se og mærke faresignalerne hos os selv og kollegerne for på den måde at blive bedre til at hjælpe og passe på hinanden.«

Ud fra APV'ens resultater om arbejdsglæde og gode kollegiale relationer vurderede centrets ledelse, at arbejdsklimaet var så tillidsfuldt, at de selv kunne gennemføre dagen uden ekstern bistand.

Efter gennemgang af stressfarveskemaet blev medarbejderne sendt to og to på en såkaldt »walk and talk«.

Dorthe Brinck Lillelund fortæller:

»For at skabe tryghed og basis for en fortrolig samtale havde ledelsen på forhånd sammensat,

hvem der skulle gå sammen. Det var vigtigt, at de to personer havde en god og nær relation.«

At den fortrolige samtale lykkedes, bekræfter spildevandsmedarbejder Pia Jeppesen:

»Selv om vi kender hinanden godt, gør walk and talk samtalen om stress lettere. Man taler godt sammen, lidt ligesom når man fx kører bil.«

På gåturen talte kollegerne om, hvor ofte de inden for de sidste tre måneder havde været på de forskellige stressbelastningstrin, og hvordan de reagerede. Nogle sagde fx: »Når jeg er på gult trin snerrer jeg«, og andre sagde: »På gult trin lukker jeg min dør«. Udover at tale om reaktioner skulle kollegerne tale om, hvad de godt kunne tænke sig, at andre skulle gøre for dem, hvis de ser tegn på belastning.

Tilbage fra gåturen mødtes hele teamet for at dele de vigtigste ting fra dialogen. En teamkoordinator fungerede som procesleder og skulle medvirke til at sikre ejerskab til proces og løsninger. Der blev appelleret til, at alle deltog ved at anvende udtrykket: »Ingen må melde hus forbi«. Dorthe Brinck Lillelund præciserer:

»Man kan vælge, hvor privat det bliver, men ikke undlade at byde ind. Hvis kollegerne ikke kender hinandens reaktion, har de ingen værktøjer til at hjælpe, hvis en kollega kommer i farezonen.«

»Selv om både reaktioner og ønsker til handling fra kolleger og ledelse kan være forskellige, var det godt at få snakken«, siger Dorthe Brinck Lillelund. Også Pia Jeppesen var glad for den fælles dialog:

– Det var rart at få stress italesat og høre erfaringer fra nogle, som har prøvet det.

En aftale fra dagen er, at det altid er okay at gribe fat i en kollega, hvis man er i tvivl om, hvorvidt kollegaen er belastet. Man kan fx åbne døren og spørge: »Jeg har lagt mærke til, at du er lidt presset, er der noget jeg kan gøre?« siger Dorthe Brinck Lillelund. Eller som Pia Jeppesen udtrykker det: »Du er jo helt grøn i hovedet, kom lige med og få en kop kaffe«. Det er rart, når kollegerne spørger til ens velbefindende. Samstemmende siger Pia og Dorthe:

»Er man presset, kan det betyde alverden, at der er nogle, som viser interesse for en.«

Ifølge Dorthe Brink Lillelund skal det dog i første omgang respekteres, hvis kollegaen svarer, at han/hun bare har brug for lidt tid. Men der er opmærksomhed på hinanden, og teamkoordinatoren skal altid være parat til at hjælpe en presset medarbejder med at prioritere opgaverne.

»Stressmødet har gjort os mere opmærksomme på hinanden, og vi fanger flere signaler nu«, siger Pia Jeppesen. »Alle kender de fem farver på belastningsskemaet, og man kan altid henvisse til farveskemaet og fortælle, hvis man er tæt på rød zone.«

»Det er dejligt, at vi kan bruge farveskemaet aktivt i dagligdagen og på møder. Et rødt kort sender et klart signal, som man ved, at der bliver reageret på«, siger Pia Jeppesen.

Ledelsen meldte på dagen klart ud, at det ikke skal være skamfuldt at sige, at man føler sig presset. Omsorg for hinanden er vigtigt. Dorthe Brinck Lillelund uddyber:

»Stress må ikke blive et individuelt problem. Det er et fælles ansvar at hjælpe med at undgå stress, for det går ud over alle, hvis vi skal undvære en stressramt kollega. Så der er både den menneskelige omkostning for individet og en omkostning i form af flere opgaver til de andre.«

Belastningsskemaets farver bruges på team- og gruppemøder efter behov. Det kan åbne for en snak om, hvorvidt der skal ændres i opgavefordelingen.

Efter stressdagen er processen med at forebygge stress fortsat. Medarbejderne i Center for Miljø og Natur har haft et forløb om arbejdsglæde, og flere faglige grupper har gennemført en test af personlighedstyper for at lære hinanden endnu bedre at kende. Dorthe Brinck Lillelund forklarer:

Det kan være svært, hvis en meget struktureret person og en tidsoptimist arbejder sammen og begynder at vise belastningstegn som følge af arbejdspress. Den ene bliver måske endnu mere struktureret, og den anden arbejder endnu mere i sidste øjeblik. Det vil give gnidninger. Et bedre kendskab til hinandens forskellige præferencer for måder at arbejde på giver større forståelse, kan reducere irritation over forskelligheder og måske endda øge anerkendelsen af hinandens styrker.

Centerets næste skridt er at arbejde med fælles prioritering af opgaverne. Ingen skal føles sig alene med opgaverne, så det skal tydeliggøres, hvad

teamet skal nå, samt at teamet sammen er ansvarlige for at nå opgaverne.

Som Dorthe Brinck Lillelund slutter af med at sige:

»At tale om stress er et skridt på vejen til mere fokus. Men stressforebyggelse er en vedvarende opgave, for der er ingen gylden løsning.«

Kilde: www.frastrusstiltrivsel.dk

Meget siddetid på jobbet og i fritiden er relateret til smerter i nakke og lænd

Der er tre gange større sandsynlighed for smerter i nakken og lænden, hvis man sidder ned otte timer eller mere i løbet af et døgn.

Samlebåndsarbejde, produktionsarbejde, rengøring, bygningsarbejde, renovationsarbejde, vejarbejde og pleje. Man skulle måske ikke umiddelbart tro det, men det er alt sammen arbejde, hvor man sidder så meget ned på jobbet og i fritiden, at det kan medføre nakke- og lændesmerter.

Sandsynligheden for både nakke- og lændesmerter er tredoblet, hvis man sidder ned i otte timer eller mere i døgnet. Det viser to undersøgelser, som forskere fra Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) og Universitetet i Gävle, Sverige, har foretaget ved hjælp af bevægelsessensorer, som omkring 200 testpersoner har båret i mellem to og fire dage.

»Vi ser en ret klar sammenhæng mellem, hvor meget folk sidder ned på arbejdet og i fritiden, og hvor mange smerter de har i lænden. For smerter i nakken er billedet lidt mere uklart, men der er også en sammenhæng«, siger Andreas Holtermann, professor i fysisk arbejde og helbred, NFA.

Smerterne i nakken og lænden kan skyldes en langvarig inaktivitet af musklerne i nakke og lænd. Medarbejdere med et manuelt arbejde bliver måske ligefrem ramt hårdere, end de erhvervsgrupper man traditionelt forbinder med siddeproblemer.

»Mange antager, at folk i manuelle job står op hele tiden. Men det viser sig, at mange har meget siddetid. Og til forskel fra dem, der arbejder på kontor, så kan de ikke bare rejse sig op fra for eksempel samlebåndet og hente kaffe. Derudover kan vi se, at mange med manuelt arbejde sidder meget i deres fritid, hvilket gør, at den totale siddetid over døgnet bliver meget høj«, forklarer Andreas Holtermann.

I disse studier blev siddetiden og smerterne målt på samme tidspunkt. Det betyder, at det ikke var muligt at undersøge, om det var siddetiden, der forårsagede smerten. Som det næste planlægger forskerne at undersøge i detaljer, hvordan siddetid på jobbet og i fritiden påvirker risikoen for at udvikle smerter i lænd og nakke et år frem i tid. Det skal ske i et nyligt startet forskningsprojekt blandt 700 medarbejdere

Så meget sidder medarbejdere med manuelt arbejde

- **Plejemedarbejdere:** 2,7 timer på jobbet; 5,1 timer i fritiden
- **Samlebåndsarbejdere:** 3,7 timer på jobbet; 4,8 timer i fritiden
- **Rengøringsassistenter:** 2,9 timer på jobbet; 4,4 timer i fritiden
- **Bygningsarbejdere:** 3,5 timer på jobbet; 5,2 timer i fritiden
- **Industrimedarbejdere:** 2,3 timer på jobbet; 3,7 timer i fritiden
- **Renovationsarbejdere:** 2,0 timer på jobbet; 6,0 timer i fritiden
- **Vejarbejdere:** 4,5 timer på jobbet; 6,9 timer i fritiden

Kilde: www.arbejdsmiljoforskning.dk

Arbejdstilsynets afgørelser bliver mere brugervenlige

Fra i dag får virksomhederne nye mere brugervenlige afgørelser fra Arbejdstilsynet. De nye afgørelser vil bl.a. have en ny struktur, indeholde en mere målrettet vejledning og være bedre integreret i OnlineAt.

Når virksomheder fremover åbner en afgørelse fra Arbejdstilsynet, vil de som det første typisk blive mødt med de helt centrale informationer, som de skal forholde sig til og handle på: Selve afgørelsen, en eventuel frist til at rette op på forholdene, deres muligheder for tilbagemelding og deres pligt til at orientere de ansatte om Arbejdstilsynets afgørelse. Derefter følger de uddybende oplysninger med begrundelsen for afgørelsen først.

Fremover vil hver overtrædelse blive behandlet for sig i sit eget dokument. Der er således ikke læn-

gere tale om, at dele af afgørelsen skal findes i et bilag.

De nye afgørelser skal også være med til at understøtte den digitale kommunikation mellem virksomhederne og Arbejdstilsynet. Via et link i et høringsbrev eller i afgørelsen vil der bl.a. være mulighed for at svare på høringen eller melde tilbage på en afgørelse. Det sker via OnlineAt, som er Arbejdstilsynets selvbetjenings-univers, hvor virksomheder også finder alle deres sager med Arbejdstilsynet.

Ligeledes med premiere i dag relancerer vi OnlineAt som en integreret del af virk.dk – i et design, som kan tilgås fra forskellige skærmstørrelser.

OnlineAt tilgår du på adressen: <http://online.at.dk>

Der er kommet nye funktioner til, bl.a. et emneoverblik, hvor virksomheden kan se de arbejdsmiljøproblemer, som Arbejdstilsynet har truffet afgørelse eller vejledt om. På den måde bliver det lettere for virksomheden at få overblik over de samlede udfordringer, der er i arbejdsmiljøet på virksomheden.

Desuden indeholder OnlineAt nu en tilsynsoversigt. Her kan virksomheden finde de enkelte tilsynsbesøg og de afgørelser, som Arbejdstilsynet har truffet. Virksomheden kan bl.a. se, om der stadig kan komme flere afgørelser, og når vi har vurderet dens tilbagemelding. Virksomheden kan også klikke på en afgørelse og se, hvad det næste skridt i sagen er, og hvilke procedurer den skal igennem, før sagen afsluttes.

Kilde: www.at.dk

Tjenestebiler i social- og sundhedssektoren

I hjemmesygeplejen og i hjemmeplejen er bilerne rullende arbejdspladser, der skal passe til medarbejderne. Bilerne opfylder ikke bare et behov for transport. De skal også rumme en god plads til medarbejderne, som skal kunne løse enkelte administrative opgaver i et kontor på hjul. Ny branchevejledning fra BAR SOSU hjælper ledelser og arbejdsmiljø-organisationer i social- og sundhedssektoren med at træffe de rigtige valg, når der skal anskaffes biler til hjemmesygepleje og hjemmepleje.

Kilde: www.arbejdsmiljoweb.dk

Nyt værktøj til nedrivningsbranchen

Inden man påbegynder nedrivning af en bygning, kan det være nyttigt at få et indblik i hvilke miljøskadelige stoffer, den måtte indeholde. En ny rapport fra Miljøstyrelsen hjælper på vej.

Hvilke miljøskadelige stoffer gemmer der sig i vinduer, døre, facader og tagkonstruktion på de bygninger, der rives ned og saneres? Det spørgsmål giver en ny rapport fra Miljøstyrelsen svaret på, idet den blandt andet indeholder en oversigt over nogle af de skadelige stoffer, der kan forekomme.

Det sker i form af et såkaldt stofkort og et bygningsatlas. Stofkortet beskriver 15 forskellige stoffer med risici og retningslinjer for, hvordan det skal håndteres. Bygningsatlasen informerer eksempelvis om, hvilke stoffer der har været anvendt i de bestemte bygningsdele samt hvornår. Ifølge rapporten er stofkortet dog ikke fyldestgørende, og skal derfor anvendes med forsigtighed.

»Efter min vurdering er der alligevel tale om et super godt planlægningsværktøj til at få tænkt arbejdsmiljøet ind fra begyndelsen af en opgave«, siger projektleder Martin Nerum Olsen, Teknologisk Institut. Han har stået i spidsen for styrelsens projekt med titlen »Metoder til fjernelse af miljøproblematisk stoffer«. Han fremhæver, at informationerne er formidlet i simple skemaer og ikke i smarte databaser.

»Det er et bevidst valg. Vi tænker, at det kan øge brugsværdien«, fastslår han. Rapporten peger også på, at nedriverne selv efterlyser yderligere uddannelse netop af hensyn til arbejdsmiljøet.

Udover kendskabet til de miljøskadelige stoffer gennemgår rapporten metoder og teknologier, der typisk anvendes i forbindelse med nedrivnings- og saneringsopgaver. Her er det kommet bag på Marin Nerum Olsen, at arbejdet mange steder foregår meget traditionelt.

Desuden finder han det tankevækkende, at der forekommer meget sparsom dokumentation eksempelvis i forhold til arbejdsmiljøet.

»Der er jo tale om hårdt fysisk arbejde kombineret med, at nedriverne især udsættes for støj, støv og vibrationer«, siger han og tilføjer, »at set i det lys er det godt, at rapporten peger på, at der er et udviklingspotentiale for metoder til blæserensning

samt giver en kvalitativ vurdering af tilgængelige metoder.«

Kilde: www.arbejdsmiljoviden.dk

Gevinst på knap 10 milliarder ved bedre psykisk arbejdsmiljø

Hvis alle akademikere får et lidt bedre psykisk arbejdsmiljø, end de har i dag, kan de øge produktiviteten og levere en ekstra værdi, der svarer til næsten 10 milliarder om året. Det viser nye beregninger.

Næsten 10 milliarder kroner om året. Så stor er gevinsten ved at forbedre det psykiske arbejdsmiljø for jurister, økonomer og andre akademikere på landets arbejdspladser. Det viser beregninger fra Akademikerne, der er en parablyorganisation for en række faglige organisationer, blandt andet DJØF og Dansk Magisterforening.

»Den største gevinst opnås ved at gøre noget for de medarbejdere, der har et dårligt psykisk arbejdsmiljø. Men vores undersøgelse viser, at der også er meget store gevinster ved at forbedre arbejdsmiljøet for medarbejdere, der allerede har et godt arbejdsmiljø«, siger formand for Akademikerne, Finn R. Larsen.

Undersøgelsen viser, at 14 procent har et dårligt psykisk arbejdsmiljø, 48 procent har et godt, mens 38 procent i nogen grad har et godt psykisk arbejdsmiljø.

I undersøgelsen er 28.000 akademikere blevet bedt om at vurdere deres produktivitet og psykiske arbejdsmiljø.

Og ifølge undersøgelsen er der en klar sammenhæng mellem stress og dårlig ledelse, og så hvor produktive akademikere er. Medarbejdere, med et rigtig godt psykisk arbejdsmiljø, er op til 37 procent mere produktive end dem, som har et dårligt psykisk arbejdsmiljø.

For at få et billede af det potentiale, der ligger i at forbedre det psykiske arbejdsmiljø har Akademikerne beregnet, hvad produktivitetsgevinsten vil være, hvis alle akademikere får et lidt bedre psykisk arbejdsmiljø, end de har i dag.

Beregningerne er baseret på, at alle rykker et trin op ad skalaen for, hvor godt deres psykiske arbejdsmiljø er, og dermed øger deres produktivitet.

Blandt dem, som har et dårligt psykisk arbejdsmiljø, er de tre vigtigste ting for at få et bedre ar-

bedjds miljø: Bedre ledelse, prioritering af et godt psykisk arbejdsmiljø hos ledelsen og mere tid til kerneopgaven.

Kilde: www.arbejdsmiljoviden.dk

Kultur og stresshåndtering hænger tæt sammen

Stresshåndtering har ofte fokus på, hvordan det enkelte individ håndterer stress. Men ny forskning viser, at normer og kultur på arbejdspladsen betyder meget for, hvordan den enkelte medarbejder vælger at håndtere stress

Der findes et stort udvalg af kurser med fokus på, at medarbejderne på arbejdspladsen skal lære at håndtere stress effektivt. På kurserne lærer man, hvordan man bedst håndterer et øget arbejdspress og en følelse af stress. I den sammenhæng kommer stresshåndtering ofte til at handle om hvilken »type« man er som person. Handler man sig ud af problemerne, læsser man af på sine kolleger, søger man hjælp hos andre eller ender man bare med selvbebrejdelser?

Alle de spørgsmål er selvfølgelig også yderst relevante i forbindelse med stresshåndtering. Man bør bare også have blik for, at der kan være forhold på arbejdspladsen, som spiller ind. Ny forskning viser nemlig, at sociale forhold på arbejdspladsen har betydning for, hvordan den enkelte vælger at håndtere stress. Det drejer sig eksempelvis om, hvilken faglig kultur man indgår i, hvilken social gruppekultur, man er del af, samt den måde arbejdet er organiseret på.

Forskningen viser fx, at der i nogle fag- eller sociale grupper kan være en indforstået opfattelse af, at travlhed er en kvalitet, som man bør stræbe efter. Der kan også være en tendens til at forsøge at arbejde sig ud af tingene, i stedet for at ændre på forholdene, eller en tendens til, at man klarer tingene individuelt frem for kollektivt. Der kan også være en indforstået opfattelse af, at det at søge hjælp er et tegn på svaghed – og det inviterer ikke til stresshåndteringsstrategier, hvor man rækker ud mod andre i faggruppen.

Samtidig viser forskningen, at på arbejdspladser hvor arbejdet foregår i teams eller grupper er der større mulighed for at medarbejderne søger hjælp hos hinanden, fordi man arbejder tæt sammen. På

denne type arbejdspladser ser man også oftere, at der bliver igangsat kollektive strategier, hvis der er forhold, man synes skal ændres – såsom at man i fællesskab henvender sig til ledelsen. På arbejdspladser med primært individuelt organiseret arbejde viser forskningen derimod, at medarbejderne har mindre social og faglig interaktion med hinanden, og der er en mere begrænset adgang til at søge hjælp og støtte hos hinanden.

Forskningen viser desuden, at ledelsesstilen på arbejdspladsen har en stor betydning for den enkelte medarbejders valg af stresshåndteringsstrategi. Hvis lederen opleves som ikke-støttende, eller taler om travlhed som et vilkår – eller endda som noget positivt – for medarbejderne, er medarbejderne mindre tilbøjelige til at søge ledelsens hjælp i forhold til at få nedsat arbejdsbyrden.

Alle de ovenstående eksempler på, hvordan sociale og organisatoriske forhold på arbejdspladsen betyder noget for stresshåndtering kan virke oplagte og logiske. Men det er dog ikke noget, der har været stort fokus på hverken i forskningen eller ude på virksomhederne. Og problemet med kun at behandle stresshåndtering som noget, medarbejderen selv skal klare er, at hvis medarbejderen ikke lykkes med at håndtere stress, så bliver fokus rettet mod medarbejderens uformåenhed – fremfor at se på kulturen og de barrierer, der kan være til stede på arbejdspladsen.

Hvis vi derimod i højere grad kan blive opmærksomme på de sociale eller arbejdsorganisatoriske forhold, som enten fordrer til eller forhindrer stresshåndtering, kan vi fjerne ansvaret fra skuldrene af den enkelte medarbejder. Det kan samtidigt også åbne op for andre forebyggelsesmuligheder for stress ved organisatorisk at gøre stresshåndteringsstrategier tilgængelige frem for at ændre individers måde at håndtere stress på. Det kan eksempelvis være at skabe flere samarbejds muligheder blandt medarbejdere, som ellers har individuelt organiserede arbejdsformer – så de dermed også får bedre muligheder for at søge social og faglig støtte hos hinanden.

Kilde: www.frastrsstiltrivsel.dk

Akustisk renovering fører ikke til bedre trivsel

Folkeskolelærere oplever, at der bliver mindre støj, men får ikke en målbar bedre trivsel som følge af en akustisk renovering af klasseværelset. Det viser et nyt forskningsprojekt, der har set på sammenhængen mellem trivsel og forbedringer i lyd miljøet.

Støj og dårlig akustik kan være et problem for lærere og elever. Det har flere undersøgelser vist. Derfor er det måske også nærliggende at tro, at man kan forbedre trivslen hos lærerne, hvis man skaber bedre lydforhold i klasseværelset. Men det er faktisk ikke så enkelt at påvise sådan en sammenhæng. Det viser et nyt projekt fra Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, der er støttet af Arbejdsmiljøforskningsfonden.

»Vi havde en forventning om, at det ville forbedre den generelle psykiske trivsel hos lærerne, efter vi lavede en række akustiske forbedringer, så de blev udsat for mindre støj«, fortæller seniorforsker Jesper Kristiansen fra Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø.

I forsøget lavede man en forbedring af akustikken i standardklasseværelser i to skoler, så efterklangstiden blev nedsat fra 0,6 sekunder til 0,4 sekunder. Og målinger viste også, at lydniveauet i timerne faldt med 2 dB(A).

»Effekten af den akustiske renovering gik derfor helt, som vi havde forventet. Lærerne rapporterede om mindre forstyrrende støj. Men det var ikke muligt at se en sammenhæng mellem de akustiske forbedringer, og hvor mange gange læreren skulle tisse på eleverne eller valget af undervisningsmateriale«, fortæller Jesper Kristiansen.

Med andre ord blev der ikke fundet tydelige sammenhænge mellem den akustiske renovering og for eksempel stress, mental anstrengelse, fysisk anstrengelse, socialt klima i klassen, engagement i arbejdet, generel jobtilfredshed eller overvejelser om at skifte job.

Jesper Kristiansen advarer dog mod at tolke resultatet i retning af, at det ikke er nødvendigt at gøre noget for at nedbringe støjen i folkeskolen.

»Vi ved fra andre studier, at støj har en betydning, så resultaterne fra dette studie kan ikke stå alene. Men undersøgelsens resultater tyder på, at hvis målet er at forbedre lærernes trivsel, er aku-

stisk renovering af klasseværelserne måske ikke det første sted, man skal sætte ind. Det viser os, at trivsel er et komplekst begreb, der er påvirket af mange andre ting i arbejdsmiljøet. Man kan ikke bare skrue på et enkelt parameter og så måle en effekt af det«, siger han.

Kilde: www.arbejdsmiljoviden.dk

Topmotiverede medarbejdere trækker de andre med

Sats på medarbejdere, der i forvejen er motiverede, lyder rådet fra en gruppe amerikanske forskere, der har undersøgt effekten af at motivere ansatte på arbejdspladser.

I stedet for at bruge tid og kræfter på at motivere hele holdet af medarbejdere, kan det langt bedre betale sig at udse sig de medarbejdere, der i forvejen er villige til at yde en ekstra indsats, og så bruge dem som »trækhest« i teams på arbejdspladsen.

Det er konklusionen på en undersøgelse, som en gruppe forskere med professor Li Ning i spidsen har foretaget på University of Iowa.

Forskerne undersøgte 87 forskellige teams med gennemsnitligt otte medarbejdere på en stor amerikansk virksomhed i den petrokemiske industri. En af konklusionerne var, at medarbejdere, som i forvejen var meget motiverede, typisk hjalp teamet ved at udvise hjælpsomhed over for kollegerne og lederskab på vegne af teamet. Jo mere centralt placeret i et team den topmotiverede medarbejder var, og jo større berøringsflade han eller hun havde til andre kolleger, jo bedre performede teamet som helhed.

Forskerne konkluderer derfor, at man som leder med fordel kan placere medarbejdere med evner og vilje til at gøre en ekstra indsats centralt i teams, hvor de kan påvirke de øvrige kolleger og løfte teamets samlede performance.

»Undersøgelsen viser, at man som leder bør være opmærksom på medarbejdere, som viser vilje og evner til at gå forrest i et team – dels fordi de har en positiv afsmitningseffekt på de andre kolleger, og dels fordi de bidrager til styring og ledelse af deres kolleger«, siger professor Li Ning.

Kilde: www.arbejdsmiljoviden.dk

61

At-vejledninger**Ændring af At-meddelelse 2.02.10 om anhugningsgrej**

Afsnittet om mærkning er blevet opdateret, således det fremgår mere præcist hvilket anhugningsgrej der skal CE-mærkes.

Kilde: www.at.dk

Ændring af At-vejledning A.1.8 om gravide og ammendes arbejdsmiljø

At-vejledningen er blevet opdateret med nye faresætninger i forbindelse med indførelsen af CLP-forordningen.

Kilde: www.at.dk

Ændringer i At-vejledning D.7.1 om arbejds-hygiejniske målinger

At-vejledningen er blevet opdateret, så der henvises til de korrekte begreber og institutioner på området.

Kilde: www.at.dk

Ændringer i At-vejledning D.7.2 om arbejds-hygiejniske dokumentationsmålinger

At-vejledningen er blevet opdateret, så der henvises til de korrekte begreber og institutioner på området.

Kilde: www.at.dk

Ændring i At-vejledning D.2.14 om vaccination af personer, der er beskæftiget med kloakslam og spildevand

Teksten omkring vaccination med hepatitis A er blevet ændret, så det er i overensstemmelse med de gældende retningslinjer fra Statens Serum Institut. Af de nye retningslinjer fremgår det, at man aldrig skal starte forfra med en vaccinationsserie.

Kilde: www.at.dk

**At-meddelelse nr. 2.01.2: »Gaffeltruckfø-
rercertifikat«**

I den seneste opdaterede udgave er flg. bortfaldet:

- Kravet om, at man skal være fyldt 18 år
- Kommentaren om, at gaffeltruckcertifikatet kan inddrages ved grov forsømmelighed og af helbredsmæssige grunde

November 1995 – Opdateret april 2015

Erstatter: Februar 1988

Kilde: www.at.dk

At-vejledning D.5.6-1: »Værnefodtøj«

I den seneste opdaterede udgave er flg. tilføjet:

- Værnefodtøj bør af hensyn til komforten – og på længere sigt også føddernes sundhedstilstand – kun have de værneegenskaber, som er nødvendige til det arbejde, der udføres.
- Værnefodtøjet skal passe til den enkelte medarbejder

April 2007 – Opdateret april 2015

Erstatter At-meddelelse nr. 4.09.6 af april 1988

Kilde: www.at.dk

**At-vejledning E.0.1: »Undervisningsplig-
tige unges arbejde«**

Enkelte sproglige opdateringer (fx sikkerhedsorganisation er udskiftet med arbejdsmiljøorganisation)

I den seneste opdaterede udgave er flg. bortfaldet:

- Vedr. underretning til forældre eller værge: ... Herudover kan underretningen ske ved, at der indgås en ansættelseskontrakt med den unge, som skal underskrives af forældrene. Der skal generelt skrives ansættelseskontrakt, hvis den unges ugentlige arbejdstid er 8 timer eller mere

Marts 2007

Erstatter At-meddelelse nr. 4.01.4 af marts 1999 om unges arbejde – Opdateret april 2015

Kilde: www.at.dk

At-vejledning D.2.24: »Indretning og brug af dagrenovationssystemer«

I vejledningen er det tydeliggjort, hvordan man laver en risikovurdering af trafikens hastighed og evt. forværrende faktorer, når der skal vælges klasse af reflekstøj ved arbejde på trafikerede veje.

Endvidere er der sket en sproglig opdatering:

- sikkerhedsorganisation til arbejdsmiljøorganisation,
- advarselsklæder til reflekstøj.

Juli 2009

Erstatter At-vejledning A.0.1 af februar 2003 og At-anvisning nr. 4.1.0.1 af november 1993 – Opdateret april 2015

Kilde: www.at.dk

Oversigt over nye love og regler

Af Anders Etgen Reitz
og Søren Hassellund Klausen, IUNO

62

Ny politisk aftale om en styrket arbejdsmiljøindsats

Regeringen, Venstre, Dansk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti har netop indgået en aftale om »En styrket arbejdsmiljøindsats«. Formålet med aftalen er at sikre, at det er trygt, sikkert og sundt at gå på arbejde i Danmark. Dette skal ske ved at målrette arbejdsmiljøindsatsen mod de virksomheder, der har de største problemer, og ved at sikre, at dårligt arbejdsmiljø aldrig bliver en konkurrenceparameter.

Aftaleparterne har i den forbindelse opstillet tre prioriteringsområder og frem mod 2020 opsat målsætninger inden for disse:

- 25 % færre alvorlige arbejdsulykker
- 20 % færre psykisk overbelastede
- 20 % færre med overbelastning af muskler og skelet.

For at opfylde de fremsatte mål er der i aftalen nedfældet 15 initiativer, hvoraf nogle vedrører myndighedernes tilsyn, nogle skal sikre bedre information til virksomhederne og nogle skal gøre det langt mindre lukrativt at overtræde reglerne.

I det følgende gives en kort introduktion til nogle af initiativerne.

Tilsynet målrettes

Et af initiativerne er, at virksomheder med de største arbejdsmiljøproblemer, skal have flere tilsyn. Det sker ved at 80 % – mod ca. 55 % i dag – af de virksomheder, der udtages til tilsyn, vælges via den såkaldte indeksmodel. Indeksmodellen inde-

holder en række virksomheds- og brancherettede parametre, der tilsammen skal identificere de virksomheder, som forventes at have størst risiko for problemer med arbejdsmiljøet. Som led i den nye aftale vil disse parametre desuden blive suppleret af information om anmeldelser af erhvervsydgomme, ligesom muligheden for at inddrage anmeldte og anerkendte arbejdsskader skal undersøges. De resterende 20 % af tilsynene udføres som vægtede stikprøvekontroller, således at virksomheder med mange ansatte samlet set vægtes relativt højt.

Selve tilsynet vil ifølge aftalen ske, der hvor arbejdet reelt udføres, fx på byggepladsen.

Bedre information

Med den nye aftale får virksomheder lettere adgang til information om, hvordan man lever op til arbejdsmiljøreglerne. Det sker ved, at alle virksomheder får mulighed for at oprette en »personlig« side på Arbejdstilsynets hjemmeside, hvor de kan finde regler og informationsmaterialer, herunder vejledninger fra branchemiljørådene, der specielt er målrettet den pågældende virksomhed. Arbejdsmiljørepræsentanter skal også have adgang til denne side.

Brud på reglerne

Den nye aftale indeholder også initiativer, der gør det mindre lukrativt at bryde arbejdsmiljøreglerne.

Hvis en virksomhed får et forbud, som følge af en grov arbejdsmiljøovertrædelse, sættes virksomheden under et skærpet tilsyn. Det betyder, at Arbejdstilsynet efterfølgende kan komme på uanmeldt besøg allerede få dage eller uger efter overtrædelsen er konstateret. På den måde får virksomheder, der ikke forebygger forsvarligt mod alvorlige arbejdsulykker øget opmærksomhed allerede første gang, de begår en grov overtrædelse.

Selve bødestrafen bliver også forøget hvad angår overtrædelser som følge af skærpende eller særligt skærpende omstændigheder. Desuden differentieres bødestørrelsen for disse kategorier afhængig af antallet af ansatte.

Området for særligt skærpende omstændigheder udvides til at omfatte tilfælde, hvor der sker skade på liv eller helbred eller der er opstået fare herfor for flere personer, og tilfælde hvor en virksomhed

	Skærpene omstændigheder		Særligt skærpene omstændigheder	
	Nugældende	Forslag	Nugældende	Forslag
0-9 ansatte	5.000	10.000	10.000	20.000
1-34 ansatte	5.000	15.000	10.000	30.000
35-99 ansatte	5.000	17.500	10.000	35.000
100 eller flere ansatte	5.000	20.000	10.000	40.000

tidligere er idømt en bøde for grov eller alvorlig overtrædelse af miljøloven inden for de sidste 4 år.

Aftalen bliver til lov

Ifølge aftalen vil der blive fremsat et lovforslag i efteråret 2015, der skal ændre reglerne, således at aftalens initiativer kan træde i kraft. De fleste initiativer forventes at træde i kraft den 1. januar 2016

[En styrket arbejdsmiljøindsats – Alle har ret til et sikkert og sundt arbejdsmiljø]

63

Seneste lovforslag

- Se oversigten sidst her i hæftet

64

Nye love og regler

- Se oversigten sidst her i hæftet

65

Oversigt over domme og afgørelser

Særlig sårbar medarbejder havde krav på erstatning

I forbindelse med sin ansættelse kom en medarbejder ud for et uheld og kom til skade med sin skulder. Medarbejderen havde i forvejen en lidelse i form af

slidgigt i skulderen, der dog ikke været symptomgivende på uheldstidspunktet. Den havde derfor ikke haft indflydelse på medarbejderens arbejdsevne.

Efter de lægelige oplysninger lagde byretten til grund, at det uheld, som medarbejderen havde været udsat for, var årsagen til, at den forud bestående lidelse blev symptomgivende og derved nedsatte medarbejderens arbejdsevne væsentligt. Medarbejderen var derfor berettiget til erhvervsevnetabserstatning samt tabt arbejdsfortjeneste og godtgørelse for svie og smerte.

Den omstændighed at medarbejderen var særlig sårbar var uden betydning i relation til den erstatningsretlige kausalitets- og adækvansbedømmelse.

Landsretten stadfæstede byrettens dom.

[Vestre Landsrets dom af 4. marts 2015 – V.L. B-1176-13]

Forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen afbrød forældelse

Højesteret fastslog i denne dom, at der ikke var indtrådt forældelse efter den gamle forældelseslov fra 1908.

Sagen handlede om en person, der var blevet påkørt. Skadevolder forelagde efterfølgende sagen for Arbejdsskadestyrelsen, der skulle tage stilling til om kravets størrelse. Arbejdsskadestyrelsen afgav sin udtalelse den 14. november 2006, men allerede den 7. november samme år, havde skadevolder gjort gældende at kravet var forældet. Skadelidte anlagde herefter sag, for at få skadevolder til at anerkende, at det ikke var tilfældet.

Højesteret udtalte, at hvis skadevolder i forbindelse med forligsforhandlinger har givet en forventning om, at forældelsesindsigelsen ikke vil blive gjort gældende under forhandlingerne, følger det af praksis, at der normalt foreligger en stiltiende accept af, at forældelsen foreløbigt afbrydes i forhandlingsperioden, og at skadelidte har en rimelig frist til at anlægge retssag efter eventuelle forhand-

linger bryder sammen. Denne praksis er nu lovfæstet i den nye forældelseslovs § 21, skt. 5.

Højesteret udtalte herefter, at indhentelse af udtalelser fra Arbejdsskadestyrelsen efter erstatningsansvarslovens § 10 ofte sker med henblik på netop gennem forligsforhandlinger at nå frem til en løsning og derved undgå en retssag.

Da skadelidte herefter måtte have føje til at antage, at parterne kunne opnå en forligsmæssig løsning, uden sagsanlæg, fandt Højesteret, at skadevolder, ved at indhente en udtalelse fra Arbejdsskadestyrelsen, stiltiende havde accepteret, at forældelsen foreløbigt blev afbrudt.

Skadelidte havde ved sit sagsanlæg derfor afbrudt forældelsen rettidigt efter, at parternes forhandlinger måtte anses afsluttet.

[Højesterets dom af 10. april 2015 – Sag 305/2013]

Kammeradvokaten gennemgår Arbejdsskadestyrelsens sagsbehandling

Kammeradvokaten har fornylig færdiggjort en undersøgelse af sagsbehandlingen i 50 sager fra Arbejdsskadestyrelsen. Kammeradvokaten fandt, at Arbejdsskadestyrelsen i 90 % af tilfældene havde truffet korrekte afgørelser. Herudover konkluderede Kammeradvokaten at de undersøgte afgørelser var baseret på saglige og relevante overvejelser, at antallet af meningsforstyrrende fejl var reduceret til et absolut minimum og at begrundelserne generelt fremstod som grundige og letforståelige.

Der er tale om en opfølgende undersøgelse, der viser positive resultater.

[Ask.dk – Arbejdsskadestyrelsens sagsbehandling er markant forbedret, viser ny undersøgelse fra Kammeradvokaten]

Energi

*Af advokat Marlene W. Plas og
advokat Trine Frydendahl Bjerregaard,
LETT Advokatpartnerselskab*

66

Lovforslag og regler

Ordning for økonomisk risikodækning i forbindelse med geotermiboringer

Klima-, energi- og bygningsministeren har den 25. marts 2015 fremsat forslag til lov om en ordning for økonomisk risikodækning i forbindelse med geotermiboringer.

Lovforslagets overordnede formål er at fremme udnyttelsen af geotermisk energi, sådan at de energipolitiske målsætninger om hensyntagen til såvel klima og miljø som forsyningssikkerhed understøttes.

Det fremgår blandt andet af lovforslagets bemærkninger, at geotermisk energi er en miljøvenlig energiform, der udgøres af store mængder energi, som findes i den danske undergrund i form af varmt saltvand. I Danmark er det i dag under visse omstændigheder muligt at udnytte den geotermiske energi til for eksempel opvarmning i form af fjernvarme. Udnyttelsen af geotermisk energi befinder sig dog generelt på et lavt niveau i Danmark.

Flere projekter vedrørende efterforskning og indvinding af geotermisk energi er opgivet eller blevet forsinket på grund af især manglende mulighed for at tegne et kommercielt produkt til en acceptabel pris til afdækning af den boremæssige risiko i et geotermiprojekt. Det er særligt risikoen for, at boringen ikke når til reservoiret, som ikke i dag kan afdækkes på forsikringsmarkedet, og det er denne risiko, som geotermiordningen som udgangspunkt især vedrører.

Det har dog på det seneste vist sig også at være vanskeligt at forsikre geotermiboringer mod risiko-

en for ikke at finde det forventede reservoir eller risikoen for, at reservoiret ikke har de forventede egenskaber. Det er derfor hensigten, at den foreslåede geotermiordning også skal kunne rumme denne risiko.

Om den i lovforslaget foreslåede ordning fremgår det blandt andet af lovforslagets bemærkninger, at den ikke er en forsikringsordning eller forsikringsaftale i gængs forstand, hvor forsikrings-selskabet overtager den økonomiske risiko for en uvis begivenheds indtræden mod et vederlag, der kan beregnes statistisk. Den foreslåede ordning har til hensigt at begrænse rettighedshavernes risiko i forbindelse med geotermiboringer, og det er hensigten, at ordningen skal være selvfinansierende, men med økonomisk sikkerhed fra staten fra 2015-2017.

Det vil kun være den rettighedshaver, som efter frivillig ansøgning har fået et projekt godkendt af et særligt etableret råd, der skal indbetale til ordningen. I den situation, hvor efterforskningen ikke resulterer i indvinding af geotermi, der kan udnyttes til energiforsyning, dækkes dele af udgiften ved boringen af ordningen. Ved den nærmere udformning af ordningen er det hensigten at fastsætte et loft for udbetaling, således at det ikke nødvendigvis er samtlige af rettighedshaverens udgifter i forbindelse med boringen, som dækkes ind.

Formålet med den foreslåede ordning er at fremme udnyttelse af geotermisk energi gennem mulighed for at mindske den økonomiske risiko i forbindelse med geotermiboringer hos rettighedshaverne til geotermiattest og samtidig at sikre kvalificeret faglig ekstern stillingtagen til projekterne.

Ifølge lovforslagets bemærkninger vil geotermiordningen bygge på en struktur, hvor ansøgere gennem betaling får en større sikkerhed for at kunne blive kompenseret for nogle af de afholdte udgifter, hvis boringen ikke fører til det ønskede resultat. Herved nedbringes den økonomiske risiko i forbindelse med borearbejdet betragteligt. Det er

kun ansøgere, der vælger at være omfattet af ordningen, som skal betale for at deltage i ordningen.

En betingelse for deltagelse i ordningen vil være, at boreprojekterne vurderes og godkendes af et nyetableret råd bestående af eksperter med relevante kompetencer på området. Således vil geologiske, boretekniske, fjernvarmetekniske og økonomiske kompetencer i nødvendigt omfang skulle være repræsenteret i rådet. Alene geotermiprojekter med en acceptabel risikoprofil vil kunne blive omfattet af ordningen.

Rådet vil skulle vurdere projektansøgningerne fagligt og derved sikre det bedst mulige udgangspunkt for såvel gennemførelse af de enkelte projekter som opbygningen og driften af ordningen.

Om ordningens økonomi bemærkes det blandt andet, at ordningen kapitalopbygges ved et statsligt indskud på 60 mio. kr., der indsluses i ordningen i 2015-2017, samt via løbende betaling fra deltagerne gennem en betalingsstruktur, som bl.a. vil komme til at afspejle, at den første boring har den højeste risiko og de efterfølgende borer en lavere risiko. Dersom rettighedshavere til eksisterende geotermianlæg ønsker at udbygge produktionen med nye borer, kan disse indgå i ordningen efter samme betalingsstruktur som for nye projekter. Det forventes, at betalingen for deltagelsen i ordningen vil udgøre en risikoafhængig procentsats af borinngens værdi.

Betalingen fra de deltagende rettighedshavere er estimeret til 125 mio. kr. over en 10-årig periode, i tilfælde af at der bores 35 borer i løbet af perioden. Med den foreslåede ordning vil staten nedbringe rettighedshavernes økonomiske risiko, samtidig med at incitamentet og ansvaret for en succesfuld gennemførelse af projektet bevares hos rettighedshaveren.

L 176 fremsat 25/3 2015: Forslag til lov om en ordning for økonomisk risikodækning i forbindelse med geotermiborer.

Ændring af Lov om fremme af vedvarende energi m.v.

Klima-, energi- og bygningsministeren har den 18. marts 2015 fremsat forslag til lov om ændring af lov om fremme af vedvarende energi, lov om tilskud til fremme af vedvarende energi i virksomhe-

ders produktionsprocesser og lov om elforsyning, som vedrører ny ansøgningsprocedure og grænse på 500 kW for støtte til bl.a. solcelleanlæg og husstandsvindmøller, investeringstilskud og driftsstøtte til kraft-varme-værker, afregningsvilkår for Horns Rev 3 og ophævelse af tredjestariffen mv.

Lovforslaget indeholder forslag til ændring af lov om fremme af vedvarende energi (herefter benævnt VE-loven), lov om tilskud til fremme af vedvarende energi i virksomheders produktionsprocesser (i det følgende benævnt VE til proces-loven) og lov om elforsyning.

Ifølge bemærkninger til lovforslaget skal lovforslaget blandt andet være med til at sikre, at Danmark overholder vilkår i Europa-Kommissionens to afgørelser fra oktober 2014 om støtte til elektricitet fra solcelleanlæg, husstandsvindmøller og visse andre anlæg, som anvender vedvarende energikilder.

Med lovforslaget foreslås derfor indført en ny ansøgningsprocedure for pristillæg til elektricitet fra solceller, husstandsvindmøller og visse andre anlæg, som alene anvender vedvarende energikilder. Det foreslås, at pristillæg til elektricitet fremstillet på solcelleanlæg, husstandsvindmøller og anlæg, som alene anvender andre vedvarende energikilder end vind, biogas og biomasse, i alle tilfælde gøres betinget af, at Energinet.dk har givet tilsagn om pristillæg, inden projektet er påbegyndt. Energinet.dk vil i den forbindelse skulle kontrollere og bekræfte, at der er den fornødne tilskyndelsesvirkning.

Ændringsforslagene er en følge af de vilkår, som fremgår af Europa-Kommissionens afgørelser fra oktober 2014, hvor Europa-Kommissionen stillede krav om en ændret ansøgningsprocedure. Den ændrede ansøgningsprocedure foreslås indsat i loven, dog således at der indsættes et krav om tilsagn om pristillæg, inden projektet påbegyndes, og ikke blot et krav om, at ansøgning er indgivet, hvormed sikres, at projekter ikke påbegyndes i tillid til en støtte, som alligevel ikke kan opnås.

Ændringerne vil få virkning for anlæg nettilsluttet den 1. januar 2016 eller senere, medmindre disse er omfattet af en overgangsordning.

Europa-Kommissionen har endvidere tilkendegivet, at de vedtagne, men ikke ikrafttrådte, bestemmelser om mulighed for ekstra pristillæg på 1

øre pr. kWh til elektricitet fra kystnære havvindmølleparker etableret efter udbud ikke kan godkendes efter statsstøtteregele, fordi der vurderes at være andre og mindre indgribende måder at sikre lokalt medejerskab på end gennem støtte. Lovforslaget indeholder derfor forslag om ophævelse af denne ikke ikrafttrådte støtteordning.

Derudover indeholder lovforslaget forslag om, at kraft-varme-værker, som leverer fjernvarme (varmt vand eller damp) til procesformål i virksomheder og omstiller til biomasse, får mulighed for at modtage både investeringstilskud og driftsstøtte.

Det foreslås med lovforslaget, at kraft-varme-værker, som leverer fjernvarme til procesformål, kan modtage både investeringstilskud til konvertering fra fossilt brændsel til vedvarende energikilder og driftsstøtte i form af pristillæg til produktion af elektricitet baseret på biomasse efter VE-lovens § 43 a eller § 45. Ændringen foreslås, da virksomheder, som modtager fjernvarme til procesformål (efterfølgende benævnt procesvarmekunder), må forventes at ville opleve en prisstigning, når kraft-varme-værket omstiller fra fossilt brændsel til biomasse. Et investeringstilskud vil i nogen omfang kunne kompensere for den forventede prisstigning, som primært vil skyldes den afgiftsforskel, der er mellem kul og biomasse. For så vidt angår kul er det i sig selv et relativt billigt produkt, der dog er belagt med afgifter, som procesvarmekunder i væsentligt omfang er fritaget for. Derimod er biomasse relativt dyrere, men ikke belagt med tilsvarende afgifter. Efter kraft-varme-værkets konvertering må procesvarmekunder derfor forventes at ville skulle betale mere for procesvarmen. Investeringstilskuddet til konverteringsprojektet har til formål at kompensere for den eventuelle prisstigning hos procesvarmekunder, i det omfang det er muligt efter EU's statsstøtteregele, herunder Europa-Kommissionens retningslinjer for statsstøtte til miljøbeskyttelse og energi 2014-2020. Tilskud til konverteringsprojektet betinges bl.a. af, at det allokere videre til procesvarmekunderne via varmeprisen.

Ved at give mulighed for at kraft-varme-værker kan modtage både driftsstøtte og investeringstilskud, skabes det fornødne incitament til at konvertere fra fossile brændsler til vedvarende energi.

Den foreslåede ændring er begrænset til kraft-varme-værker, der leverer fjernvarme til procesformål. Forslaget omfatter således ikke de virksomheder, som både producerer procesvarme hovedsageligt til eget forbrug og elektricitet til nettet.

Lovforslaget indeholder endvidere regler om pristillæg og afregningsvilkår for havvindmølleparken Horns Rev 3, der er udbudt den 6. december 2013. Endeligt udbudsmateriale blev offentliggjort den 6. februar 2015 med frist for modtagelse af endeligt tilbud den 16. februar 2015, og den endelige budpris blev godkendt politisk den 26. februar 2015. De foreslåede regler om pristillæg og afregningsvilkår fremgår også af de endelige udbudsbetingelser. Formålet med dette lovforslag er således at få reglerne sat ind i VE-loven.

Endelige foreslås det i lovforslaget at ophæve ordningen med faste afregningspriser for elektricitet produceret på visse decentrale kraft-varme-anlæg og elproduktionsanlæg med affald som brændsel med en effekt på til og med 5 MW (treledstariffen).

L 163 fremsat 18/3 2015: Forslag til lov om ændring af lov om fremme af vedvarende energi, lov om tilskud til fremme af vedvarende energi i virksomheders produktionsprocesser og lov om elforsyning.

Pristillæg til opgraderet biogas

I medfør af lov om naturgasforsyning og bekendtgørelse nr. 436 af 11. maj 2012 om Energistyrelsens opgaver og beføjelser er fastsat bekendtgørelse nr. 299 af 25. marts 2015 om pristillæg til opgraderet biogas leveret til det sammenkoblede system og rensat biogas leveret til et bygasnet.

Bekendtgørelsen vedrører pristillæg efter § 35 c i lov om naturgasforsyning til opgraderet biogas, som leveres til det sammenkoblede system, og til rensat biogas, der leveres til et bygasnet.

Om pristillæg følger det blandt andet af § 2, at Energinet.dk træffer afgørelse om pristillæg til opgraderet biogas, som leveres til det sammenkoblede system, og til rensat biogas, der leveres til et bygasnet, efter reglerne i §§ 35 c-35 f i lov om naturgasforsyning og reglerne i bekendtgørelsen.

Om måling, attestering, indberetning og underretningspligt følger det blandt andet af § 3, at pris-

tillæg efter § 35 c i lov om naturgasforsyning er betinget af, at tilskudsmotageren underretter Energinet.dk om alle forhold af betydning for berettigelsen til at modtage pristillæg og fastsættelsen af størrelsen og varigheden af pristillæg. Underretningen skal ske, så snart pågældende forhold er indtruffet, eller fra det tidspunkt, hvor tilskudsmotageren er blevet bekendt med, at forholdet vil indtræffe.

Producenter af biogas skal, jf. § 4, indberette de måledata til Energinet.dk, som er nødvendige for at foretage korrekt beregning af pristillæg efter § 35 c i lov om naturgasforsyning.

Omkostninger ved indberetning og måling af mængden af den rensede biogas, der leveres til et bygasnet, skal afholdes af tilskudsmotageren.

Om afslag på udbetaling eller bortfald af pristillæg følger det af § 8, at Energinet.dk kan afslå at udbetale pristillæg, hvis producenter af biogas ikke indberetter de nødvendige måledata til korrekt beregning heraf eller ikke stiller de nødvendige oplysninger til rådighed til brug for afgørelse om overholdelse af kriterierne for bæredygtig produktion.

Udbetalingen genoptages, når de nødvendige måledata og oplysninger er modtaget og verificeret hos Energinet.dk.

Ifølge § 9 træffer Energinet.dk afgørelse om, hvorvidt kriterierne for bæredygtig produktion, som fastsat i bekendtgørelse om bæredygtig produktion af biogas, er opfyldt. Energinet.dk kan til brug for afgørelsen og kontrol af de indberettede oplysninger indhente yderligere oplysninger fra tilskudsmotagere, producenter af biogas og NaturErhvervstyrelsens Leverandørregister for gødningsleverancer.

Hvis indberetninger sammenholdt med Energinet.dks opgørelse og kontrol viser, at der er afgivet mangelfulde eller urigtige oplysninger, tilbageholdes udbetaling af pristillæg for den del af den rensede eller opgraderede biogas, som kan henføres hertil.

Klager og straffebestemmelser er reguleret i §§ 10 og 11.

Bekendtgørelsen trådte i kraft den 1. april 2015.

Bekendtgørelse nr. 299 af 25. marts 2015 om pristillæg til opgraderet biogas leveret til det sammenkoblede system og rensed biogas leveret til et bygasnet.

Pristillæg til elektricitet fremstillet på visse solcelleanlæg mv.

I medfør af lov om fremme af vedvarende energi og lov om elforsyning er fastsat bekendtgørelse nr. 300 af 25. marts 2015 om pristillæg til elektricitet fremstillet på visse solcelleanlæg og andre vedvarende energianlæg end vindmøller.

Bekendtgørelsen vedrører pristillæg efter § 43 a, §§ 44-46, § 47, stk. 2, 3 og 9, og § 48 i lov om fremme af vedvarende energi til elektricitet produceret ved andre vedvarende energikilder end vindkraft, herunder biogas, biomasse, vandkraft, bølgekraft og solceller.

Kapitel 2 omhandler pristillæg til elektricitet fremstillet ved biogas eller forgasningsgas fremstillet ved biomasse som nævnt i § 43 a i lov om fremme af vedvarende energi.

Det følger blandt andet af § 3, at Energinet.dk træffer afgørelse om pristillæg til elektricitet produceret ved anvendelse af biogas eller forgasningsgas fremstillet ved biomasse, jf. § 43 a i lov om fremme af vedvarende energi.

Pristillæg efter § 43 a i lov om fremme af vedvarende energi er betinget af, at den biogas, som anvendes til elproduktion, opfylder kriterierne for bæredygtig produktion, som defineret i bekendtgørelse om bæredygtig produktion af biogas. Energinet.dk træffer en gang årligt afgørelse derom. Afgørelsen har virkning for det pågældende indberetningsår.

For anlæg, som ikke udelukkende anvender gasser omfattet af lovens § 43 a, stk. 1, træffes afgørelse på grundlag af andelen af brændværdi fra biogas eller forgasningsgas fremstillet ved biomasse i det foregående indberetningsår, beregnet med en decimal af en procent.

Ifølge § 5 skal tilskudsmotagere én gang årligt indberette oplysninger til Energinet.dk om type og vægt af den biomasse, som er anvendt til produktion af biogas i det forløbne år. Indberetning skal ske første gang senest den 1. september 2015 og indeholde oplysninger for perioden 1. august 2014 til 31. juli 2015. Indberetningen skal attesteres af producenten af biogas og indeholde en revisorerklæring, som bekræfter forhold vedrørende de anvendte biomasser samt produktionen og leveringen af biogas. Revisorerklæringen skal påtegnes af en statsautoriseret eller registreret revisor, og påteg-

ningen skal vedrøre det anlæg, hvor den biogas, der anvendes til elproduktion, er produceret.

Kapitel 3 vedrører pristillæg til elektricitet fremstillet ved stirlingmotorer og andre særlige elproduktionsanlæg med biomasse som energikilde som nævnt i § 44 i lov om fremme af vedvarende energi.

Det følger blandt andet af § 7, at Energinet.dk træffer afgørelse om pristillæg til elektricitet produceret ved stirlingmotorer og andre særlige elproduktionsanlæg med biomasse som energikilde, jf. § 44, stk. 1, i lov om fremme af vedvarende energi:

- 1) Der gives pristillæg efter lovens § 44, stk. 2, eller § 44, stk. 5, jf. § 43 a, stk. 7, til hele elproduktionen, når brændværdien af biomasse på årsbasis overstiger 94 pct. af den samlede brændværdi i de tilførte brændsler i anlægget.
- 2) Der gives pristillæg efter lovens § 44, stk. 3, til andelen af elektricitet fremstillet ved biomasse, når brændværdien af biomasse på årsbasis er 94 pct. eller derunder af den samlede brændværdi i de tilførte brændsler i elproduktionsanlægget.

Energinet.dk træffer én gang årligt afgørelse om ydelse af pristillæg. Afgørelsen har virkning for det pågældende kalenderår og træffes på grundlag af andelen af brændværdi fra biomasse i det foregående kalenderår, beregnet med en decimal af en procent.

Kapitel 4 vedrører pristillæg til VE-electricitet fra elproduktionsanlæg som nævnt i § 47, stk. 3 og 9, og § 48 i lov om fremme af vedvarende energi.

Det følger blandt andet af § 8, at Energinet.dk træffer afgørelser om pristillæg efter § 47, stk. 3, nr. 1, og § 48, stk. 3, nr. 1, i lov om fremme af vedvarende energi til elektricitet produceret på anlæg, som første gang er idriftsat med anvendelse af vedvarende energikilder den 22. april 2004 eller senere. For så vidt angår anlæg omfattet af § 47, stk. 3, nr. 1, skal disse anlæg dog være nettilsluttet senest den 19. november 2012, jf. dog § 4, stk. 4, i lov nr. 900 af 4. juli 2013. Energinet.dk træffer endvidere afgørelse om pristillæg efter § 47, stk. 9, nr. 1 og 2, i lov om fremme af vedvarende energi til elektricitet produceret på anlæg, som første gang er nettilsluttet

med anvendelse af vedvarende energikilder den 20. november 2012 eller senere.

Pristillæg efter § 47, stk. 3, nr. 1, eller § 48, stk. 3, i lov om fremme af vedvarende energi gives til elektricitet fra

- 1) bølgekraftanlæg og andre lignende anlæg til udnyttelse af strømme i havet,
- 2) solenergianlæg og
- 3) brændselsceller, der anvender vedvarende energi, bortset fra anlæg, som anvender biogas mv. eller biomasse som nævnt i lovens § 43 a og §§ 44-46. Pristillæg er betinget af, at pågældende anlæg har en el- og varmevirkningsgrad på mindst 70 pct. af den tilførte energi eller mindst 20 pct. af den tilførte energi, hvis anlægget kun er elproducerende.

Pristillæg efter § 47, stk. 3, nr. 1, eller § 48, stk. 3, i lov om fremme af vedvarende energi gives endvidere til elektricitet produceret på andre anlæg end de ovenfor i pkt. 1)-3) nævnte, bortset fra anlæg, som anvender biogas mv. eller biomasse som nævnt i lovens § 43 a og §§ 44-46 eller vandkraft i vandløb, på betingelse af, at anlægget

- 1) anvender teknologier eller energikilder, som vurderes at have væsentlig betydning for den fremtidige udbredelse af VE-electricitet og
- 2) vurderes at være egnet til at levere elektricitet ved regelmæssig drift i en rimelig periode.

Pristillæg efter § 47, stk. 9, nr. 1 eller 2, i lov om fremme af vedvarende energi gives til elektricitet produceret på anlæg, dog ikke til elektricitet fra solcelleanlæg. Pristillæg til elektricitet fremstillet ved fødevarerbaserede biobrændstoffer gives kun indtil 2020 og under forudsætning af, at anlægget første gang er idriftsat inden den 31. december 2013.

Pristillæg til elektricitet, som fremstilles ved vandkraft, jf. § 47, stk. 2, 3 og 9, og § 48 i lov om vedvarende energi, kan højst udgøre 1.500.000 kr. årligt.

Bestemmelserne om fravalg og genoptagelse af pristillæg er reguleret i kapitel 5, og bestemmelserne om underretning og måling er fastlagt i kapitel 6.

Kapitel 7 omhandler afgørelser og klager, og kapitel 8 omhandler straffebestemmelser.

Bekendtgørelsen trådte i kraft den 1. april 2015.

Bekendtgørelse nr. 300 af 25. marts 2015 om pristillæg til elektricitet fremstillet på visse solcelleanlæg og andre vedvarende energianlæg end vindmøller.

67

Domme og afgørelser

Intet på dette område

OverSIGTER

Af Pernille Risgaard, P&Co

68 OverSIGTER over seneste lovforslag

Nedenfor er en liste over de senest fremsatte lovforslag inden for områderne arbejdsmiljø, miljø og energi, samt lovforslag af relevans for rapportering inden for disse områder. Fremsatte lovforslag kan findes på Folketingets hjemmeside.

Arbejdsmiljø

- L 182. Forslag til lov om ændring af lov om erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion. (Udvidelse af den sikrede personkreds).
- L 183. Forslag til lov om kommunernes finansiering af visse offentlige ydelser udbetalt af kommunerne, Udbetaling Danmark og arbejdsløshedskasserne.
- L 184. Forslag til lov om ændring af lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension, lov om Lønmodtagernes Dyrtidsfond, lov om arbejdsløshedsforsikring og forskellige andre love. (Ændring af investeringsregler som følge af Solvens II, undtagelse af investeringsdel fra lov om offentlighed i forvaltningen, fritagelse for betaling af finansieringsbidrag m.v.).
- L 185. Forslag til lov om ændring af udlændingeloven og lov om ferie. (Udmøntning af aftalen om en bedre au pair-ordning m.v.).

Miljø

- L 165. Forslag til lov om ændring af lov om planlægning. (Midlertidige opholdssteder til flygtninge).

Energi

- L 163. Forslag til lov om ændring af lov om fremme af vedvarende energi, lov om tilskud til fremme af vedvarende energi i virksomheders produktionsprocesser og lov om elforsyning. (Ny ansøgningsprocedure og grænse på 500 kW for støtte til bl.a. solcelleanlæg og husstands-vindmøller, investeringstilskud og driftsstøtte til kraft-varme-værker, afregningsvilkår for Horns Rev 3 og ophævelse af treledstariffen m.v.).
- L 176. Forslag til lov om en ordning for økonomisk risikodækning i forbindelse med geotermiboringer.
- L 177. Forslag til lov om ændring af lov om varmeforsyning og bygge-loven. (Kommuners adgang til varetagelse af varmeforsyningsvirksomhed samt bygningsopvarmning baseret på vedvarende energi m.v.).

69 OverSIGTER over nye love og regler

Nedenfor er en liste af nye love og regler mv. inden for områderne arbejdsmiljø, miljø og energi, samt love og regler af relevans for rapportering inden for disse områder. Love og regler mv. kan bl.a. findes på Retsinformation og EU kommissionens hjemmeside.

Arbejdsmiljø

Bekendtgørelser

- BEK nr. 358 af 08/04/2015. Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om kommunernes medfinansiering af arbejdsløshedsdagpenge, midlertidig arbejdsmarkedsydelse og befordringsgodtgørelse til de forsikrede ledige.

- BEK nr. 369 af 08/04/2015. Bekendtgørelse om organisering og understøttelse af beskæftigelsesindsatsen m.v.
- BEK nr. 354 af 08/04/2015. Bekendtgørelse om revision af de anerkendte a-kasser.
- BEK nr. 305 af 26/03/2015. Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om betaling i 2015 af udgifter til transport m.v. i forbindelse med lægebehandling, der er begæret af Arbejdsskade styrelsen eller Ankestyrelsen (Ændring af hoteldispositionsbeløb).
- BEK nr. 264 af 20/03/2015. Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om fradrag i arbejdsløshedsdagpenge mv.
- BEK nr. 263 af 20/03/2015. Bekendtgørelse om det fælles datagrundlag og det statistiske datavarehus på beskæftigelsesområdet.
- VEJ nr. 9154 af 23/03/2015. Vejledning til bekendtgørelse om 6 ugers jobrettet uddannelse til forsikrede ledige.
- VEJ nr. 9124 af 05/03/2015. Vejledning til bekendtgørelse om forsøg på beskæftigelsesområdet.
- VEJ nr. 9107 af 26/02/2015. At-vejledning 2.10.2 om reflekstøj.
- VEJ nr. 9123 af 20/02/2015. Vejledning om løntilskud (januar 2015).
- VEJ nr. 9088 af 17/02/2015. Vejledning om virksomhedsbegreb/arbejdssted og om opgørelse af antal lønmodtagere efter lov om varsling m.v. i forbindelse med afskedigelser af større omfang.

EU forordninger

- Ingen forordninger mv.

Skrivelser & vejledninger

- SKR nr. 9133 af 09/03/2015. Skrivelse om rejste spørgsmål om a-kassernes undersøgelse af kravet om bopæl og ophold i Danmark.
- SKR nr. 9142 af 02/03/2015. Skrivelse om reglerne om samlivsvurdering mv. i forbindelse med behandling af sager om gensidig forsørgelsespligt for samlevende i overgangsåret 2015.
- VEJ nr. 9180 af 01/04/2015. Anhugningsgrej.
- VEJ nr. 9179 af 01/04/2015. At-vejledning D.2.14-2 om vaccination af personer, der er beskæftiget med kloakslam og spildevand.
- VEJ nr. 9178 af 01/04/2015. At-vejledning D.7.2-2 om arbejdshygiejniske dokumentationsmålinger.
- VEJ nr. 9177 af 01/04/2015. AT-vejledning E.0.1-1 om undervisningspligtige unges arbejde.
- VEJ nr. 9181 af 01/04/2015. At-vejledning D.5.6 -1 om værnefordtøj.
- VEJ nr. 9175 af 01/04/2015. At-vejledning D.7.1-2 om Arbejdshygiejniske målinger.
- VEJ nr. 9176 af 01/04/2015. At-meddelelse 2.01.2 om gaffeltruckførercertifikat.
- VEJ nr. 9174 af 01/04/2015. At-vejledning D.2.24-2 om indretning og brug af dagrenovationssystemer.
- VEJ nr. 9173 af 01/04/2015. At-vejledning A.1.8-4 om gravide og ammendes arbejdsmiljø.

Miljø

Bekendtgørelser

- BEK nr. 393 af 13/04/2015. Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om udlægning af områder for fælles indvinding af råstoffer fra havbunden (Udvidelse af tilladt mængde i områder 548-AA Køge).
- BEK nr. 370 af 08/04/2015. Bekendtgørelse om kriterier for vurdering af kommunale projekter vedrørende vandløbsrestaurering.
- BEK nr. 287 af 26/03/2015. Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om udlægning af områder for fælles indvinding af råstoffer fra havbunden (Genudlægning af områder, årlige lofter for indvinding, skærpede indberetningskrav og ændring af standardvilkår m.v.).

EU internationale aftaler

- Rådets afgørelse (EU) 2015/451 af 6. marts 2015 om Den Europæiske Unions tiltrædelse af konventionen om international handel med udryddelsestruede vilde dyr og planter (CITES).

Energi

Bekendtgørelser & vejledninger

- BEK nr. 301 af 25/03/2015. Bekendtgørelse om bæredygtig produktion af biogas.

- BEK nr. 300 af 25/03/2015. Bekendtgørelse om pristillæg til elektricitet fremstillet på visse solcelleanlæg og andre vedvarende energianlæg end vindmøller.
- BEK nr. 299 af 25/03/2015. Bekendtgørelse om pristillæg til opgraderet biogas leveret til det sammenkoblede system og rensat biogas leveret til et bygasnet.
- VEJ nr. 9189 af 31/03/2015. Vejledning til cirkulære om kunstnerisk udsmykning af statsligt byggeri m.v.

EU forordninger

- Ingen forordninger mv.

70

Øversigt over domme og afgørelser

Nedenfor er en liste over udvalgte domme fra Højesteret og Vestre Landsret. Desuden er der udvalgt administrative afgørelser fra relevante nævnen inden for områderne arbejdsmiljø, miljø og energi. Disse afgørelser kan findes på de relevante nævnen og EU kommissionens hjemmeside.

Arbejdsmiljø

Domme, Højesteret & Vestre Landsret

Ingen domme inden for området fra Højesteret.

- Vestre Landsrets dom af 19. marts, 2015. V.L. S-1017-14. Sagen omhandlede tiltale for overtrædelse af arbejdsmiljølovens § 82, stk. 1, nr. 1, jf. stk. 2, og stk. 4, jf. § 86, jf. § 38, stk. 1, om arbejdstilsynets bekendtgørelse om hejseredskaber og spil § 28, stk. 1, nr. 1, jf. stk. 3, jf. § 17, stk. 1, ved at være ansvarlig for, at arbejde med at stable dørklader af jern med en kran ikke blev udført sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarligt og førte til alvorlig skade. Tiltalte blev dømt af landsretten.
- Vestre Landsrets dom af 19. marts, 2015. V.L. S-1166-14. Sagen omhandlede tiltale for overtrædelse af lov nr. 512 af 6. juni 2007 om røgfri

miljøer, som ændret ved lov nr. 607 af 18. juni 2012 § 26, stk. 1, nr. 2, jf. stk. 3, jf. arbejdsmiljølovens § 79 a, stk. 1, og § 26, stk. 2, jf. stk. 3, i lov om røgfri miljøer for overtrædelse af lovens § 6, stk. 1, og § 21, stk. 1, jf. § 4, ved på et arbejds- og serveringssted at have tilladt, at gæster røg, selvom Arbejdstilsynet to gange havde påbudt virksomheden straks at sikre, at der ikke ryges indendørs. Da serveringsarealet fandtes at være over 40 m², blev tiltalte dømt.

- Vestre Landsrets dom af 4. marts, 2015. V.L. B-1176-13. I forbindelse med ansættelse hos sagsøgte kom sagsøgeren til skade med sin skulder. Denne sag drejer sig om, hvorvidt sagsøgeren overfor sin sagsøgte arbejdsgiver har krav på erstatning for yderligere tabt arbejdsfortjeneste, svie og smerte samt for erhvervsevnetab.
- Vestre Landsrets dom af 3. marts, 2015. V.L. B-0474-13. Sagen omhandlede, hvorvidt sagsøgte er erstatningsansvarlig for den arbejdsulykke, som sagsøger var udsat for under sin virksomhedspraktik hos sagsøgte. Landsretten henviste til bevisførelsen og fastslog, at det var tilfældet.
- Vestre Landsrets dom af 2. marts 2015. V.L. B-0956-13. Sagen omhandlede, hvor stor en del af det samlede erhvervsevnetab på 50 %, der kan tilskrives den arbejdsulykke, som sagsøgeren har været udsat for. Sagen er en prøvelse af en afgørelse fra Ankestyrelsen, hvorved sagsøgerens erhvervsevnetab som følge af arbejdsskaden blev fastsat til 35 %.

Afgørelser, Arbejdsmiljøklagenævnet

- Ingen afgørelser.

EU afgørelser

- Rådets afgørelse (EU) 2015/453 af 16. marts 2015 om udnævnelse af et medlem af og en suppleant til bestyrelsen for Det Europæiske Arbejdsmiljøagentur for Danmark og Tyskland.

Miljø

Domme, Højesteret & Vestre Landsret

- Ingen domme inden for området fra Højesteret.
- Vestre Landsrets dom af 27. marts, 2015. V.L. B-1448-13. Sagen vedrørte, hvor skellet går

- mellem parternes ejendomme. Tvisten er opstået efter sagsøgte har fældet træer på et dige, som ifølge tinglyst dokument om fredskov m.v. fra 1905, ligger på sagsøgers ejendom.
- Vestre Landsrets dom af 24. marts, 2015. V.L. S-0354-15. Sagen vedrørte tiltale for overtrædelse af byggelovens § 30, stk. 1, litra c, jf. § 16 c, stk. 3, ved at have undladt efter komme kommunens påbud om at lovliggøre en carporten ved at lukke en udkørsel, der er etableret til naboejendommen og søge byggetilladelse til den ændrede carport inden en given dato.
 - Vestre Landsrets dom af 23. marts, 2015. V.L. B-1316-14. Sagen vedrørte, om der skal ske frifindelse over for eller stadfæstelse af en hegnsynskendelse, og om en carport er placeret i skel.
 - Vestre Landsrets dom af 20. marts, 2015. V.L. B-0403-14. Sagen vedrørte, hvorvidt afgørelsen af sagsøgte, Natur- og Miljøklagenævnet, er ugyldig, og hvorvidt sagen skal hjemvises til fornyet behandling og afgørelse i Natur- og Miljøklagenævnet.
 - Vestre Landsrets dom af 12. marts, 2015. V.L. B-2638-13. Sagen vedrørte, hvorvidt sagsøgte ejerforening har kunnet træffe beslutning om beskæring og fældning af træer og buske på et fællesområde uden enstemmighed blandt ejerforeningens medlemmer. Sagen drejer sig endvidere om, hvorvidt sagsøgte ejerforening er forpligtet til at re-etablere arealet, og hvorvidt omkostningerne herved skal afholdes af sagsøgte.
 - Vestre Landsrets dom af 6. marts, 2015. V.L. B-0344-14. Sagsøgeren har nedlagt påstand om, at sagsøgte kommune tilpligtes at anerkende, at sagsøgeren ikke er forpligtet til at reducere bygningshøjden og sænke etageadskillelsen på en ejendom i en kolonihave. Subsidiært har sagsøgeren nedlagt påstand om, at kommunen tilpligtes at anerkende, at afslaget på dispensation for en lokalplan er ugyldigt samt at kommunen skal meddele dispensation i medfør af planlovens § 19. Mere subsidiært har sagsøgeren nedlagt påstand om, at kommunen tilpligtes at anerkende, at afslaget på dispensation for en lokalplan er ugyldigt.
 - Vestre Landsrets dom af 5. marts, 2015. V.L. B-0455-14 og V.L. B-0456-14. I den ene sag har sagsøgeren principalt påstået NaturErhvervstyrelsen tilpligtet at anerkende, at der ikke har været grundlag for at kræve enkeltbetalinger for en periode tilbagebetalt og principalt påstået NaturErhvervstyrelsen tilpligtet at udbetale yderligere en enkeltbetaling, subsidiært et mindre beløb med tillæg af rente fra sagens anlæg og til betaling sker. Subsidiært har sagsøgeren påstået NaturErhvervstyrelsen tilpligtet at anerkende, at sagen skal hjemvises til fornyet behandling. I den anden sag (ad citations sag) har sagsøgeren principalt påstået Fødevarerministeriets Klagecenter tilpligtet at anerkende, at sagsøgeren har partsstatus i relation til en afgørelse fra NaturErhvervstyrelsen. Subsidiært har sagsøgeren påstået Fødevarerministeriets Klagecenter tilpligtet at anerkende, at klagefristen i relation til afgørelsen først begyndte at løbe på det tidspunkt, hvor sagsøgeren fik kendskab til afgørelsen.

Afgørelser, Natur & Miljøklagenævnet

- Afgørelse i sag om Aabenraa Kommunes vedtagelse af lokalplan for rekreativt område og byhavn samt af lokalplan for erhvervshavn – med tilhørende miljørapport (lokalplan nr. 68 med kommuneplantillæg nr. 39 og lokalplan nr. 69). Dato: 10.04.2015. Sagerne NMK-33-02412, NMK-33-02452, NMK-41-00258 og NMK-41-00259.
- Afgørelse i sag om Københavns Kommunes afslag på en ansøgning om at anvende ejendommen [adresse1] som cafe og selskabslokale. Dato: 10.04.2015. Sag NMK-33-02905.
- Afgørelse i sag om Svendborg Kommunes endelige vedtagelse af Lokalplan nr. 581 og Kommuneplantillæg 2013.04 for solcelleanlæg ved [...], Ulbølle. Dato: 09.04.2015. Sag NMK-33-02766.
- Afgørelse i sag om etablering af støjvold på beboelsesejendom i Allerød Kommune. Dato: 09.04.2015. Sag NMK-31-01303.
- Afgørelse i sag om Svendborg Kommunes afgørelse om, at der ikke er pligt til at beskære/fælde træer. Dato: 08.04.2015. Sag NMK-33-02886.

- Afgørelse i sag om Gribskov Kommunes dispensation til at overskride udnyttelsesgraden og afslag på retlig lovliggørelse af carports højde – [adresse1], 3220 Tisvildeleje. Dto: 07.04.2015. Sag NMK-33-02854.
- Afgørelse i sag om opførelse af en pejs og skorsten samt en overdækket terrasse i Lyngby-Taarbæk Kommune. Dato: 27.03.2015. Sag NMK-502-00099.
- Afgørelse i sag om Viborg Kommunes landzonetilladelse til sammengravning af to eksisterende Put and Take-søer. Dato: 27.03.2015. Sag NMK-31-01460.
- Afgørelse i sag om Kolding Kommunes miljøscreening af forslag til lokalplan 0521-51 – [adresse1] – et grønt område. Dato: 27.03.2015. Sag NMK-33-02879.
- Afgørelse i sag om dispensation fra afstandskrav til hestehold/hestepension på ejendom i Middelfart Kommune. Dato: 27.03.2015. Sag NMK-139-00063.
- Afgørelse i sag om Randers Kommunes miljøscreening af forslag til lokalplan 609 – [adresse1]. Dato: 27.03.2015. Sag NMK-41-00239.
- Afgørelse i sag om påbud vedrørende støvgener fra [virksomhed1], [adresse1]. Dato: 27.03.2015. Sagerne NMK-10-00837 og NMK-10-00871.
- Afgørelse i sag om hestepension og ridehal på landbrugsejendom i Middelfart Kommune. Dato: 27.03.2015. Sag NMK-31-01116.
- Afgørelse i sag om Allerød Kommunes afgørelse om ikke at miljøvurdere forslag til Lokalplan 2-312 for tæt-lav boligbebyggelse ved Allerød [...]. Dato: 27.03.2015. Sag NMK-41-00286.
- Afgørelse i sag om byggeaffald på fredet ejendom i Vejle Kommune. Dato: 27.03.2015. Sag NMK-522-00237.
- Afgørelse i sag om påbud om tilvejebringelse af tilfredsstillende vandkvalitet. Dato: 27.03.2015. Sag NMK-42-00414.
- Afgørelse i sag om Naturstyrelsens vedtagelse af de statslige vandplaner 2009-2015. Dato: 27.03.2015. Sagerne NMK-400-00214, NMK-400-00347, NMK-400-00348, NMK-400-00349, NMK-400-00350, NMK-400-00351, NMK-400-00352, NMK-400-00353, NMK-400-00354, NMK-400-00355, NMK-400-00356, NMK-400-00357, NMK-400-00358, NMK-400-00359, NMK-400-00360, NMK-400-00361, NMK-400-00362, NMK-400-00363, NMK-400-00364, NMK-400-00365, NMK-400-00366, NMK-400-00367 og NMK-400-00368.
- Afgørelse i genoptaget sag om registrering af § 3-beskyttet natur i Brønderslev Kommune (NMK-510-00098). Dato: 27.03.2015. Sag NMK-510-00688.
- Afgørelse i sag om undersøgelse af asbestholdigt materiale på [adresse1], Lindø, 5450 Otterup. Dato: 26.03.2015. Sag NMK-11-00137.
- Afgørelse i sagen om opstilling af 4 store vindmøller inden for strandbeskyttelseslinjen ved Kalvebod Syd, Københavns Kommune. Dato: 26.03.2015. Sag NMK-500-00466.
- Afgørelse i sag om undersøgelse og afgrænsning af nedgravet asbest- og kulbrinteholdig materiale på ejendommen [adresse1], 4040 Jyllinge. Dato: 26.03.2015. Sag NMK-11-00152.
- Afgørelse i sag om Faaborg-Midtfyn Kommunes afgørelse om adgangsforhold ved stranden ved [adresse1], Millinge. Dato: 26.03.2015. Sag NMK-512-00119.
- Afgørelse i sag om påbud om ophør med fodring og gødskning på overdrev på Mandø i Esbjerg Kommune. Dato: 26.03.2015. Sag NMK-510-00715.
- Afgørelse i sag om offentlighedens adgang i Faxe Kommune. Dato: 26.03.2015. Sag NMK-512-00101.
- Afgørelse i sag om støj fra boldbaner på [...], [adresse1], Hillerød Kommune. Dato: 25.03.2015. Sag NMK-10-000849.
- Afgørelse i sag om fjernelse af nåletræer i Norddjurs Kommune. Dato: 25.03.2015. Sag NMK-510-00710.
- Afgørelse i sag om etablering af pumptrackbane i Vallensbæk Kommune. Dato: 25.03.2015. Sag NMK-61-00080.
- Afgørelse i sag om Allerød Kommunes tilladelse til salg af pizzaer fra dagligvarebutik på [adresse1] i Allerød. Dato: 24.03.2015. Sag NMK-33-02817.

- Afgørelse i sag om Silkeborg Kommunes afgørelse om ikke at miljøvurdere forslag til Lokalplan 12-010 for et område til boligformål ved Gub Sø. Dato: 24.03.2015. Sag NMK-41-00270.
- Afgørelse i sag om anmodning om genoptagelse af sagerne NMK-32-00030 og NMK-32-00031 om ekspropriation af arealer til [...] Sygehus. Dato: 24.03.2015. Sag NMK-32-00034.
- Afgørelse i sag om landzonetilladelse til ændret anvendelse af et tidligere pædagogisk opholdsted til indkvartering af asylansøgere i Langeland Kommune. Dato: 24.03.2015. Sag NMK-31-01414.
- Afgørelse i sag om Helsingør Kommunes landzoneafgørelse angående virksomhed i Ålsgårde. Dato: 24.03.2015. Sag NMK-31-01247.
- Afgørelse i sag om klage over Tårnby Kommunes tilsynsførelse ved nedrivning af ejendom. Dato: 24.03.2015. Sag NMK-10-00907.
- Afgørelse i sag om etablering af et fælles pilerensingsanlæg for Rødning-Sprove i Vordingborg Kommune. Dato: 23.03.2015. Sag NMK-31-01262.
- Afgørelse i sag om undersøgelsespåbud vedrørende restforurening på [adresse1]. Dato: 23.03.2015. Sag NMK-11-00145.
- Afgørelse i sag om Hillerød Kommunes offentliggørelse af forslag til lokalplan 393 for et detailhandelscenter i Hillerød og spørgsmål om indgåelse af udbygningsaftale. Dato: 20.03.2015. Sag NMK-33-02826.
- Afgørelse i sag om Gentofte Kommunes afgørelse om dispensation til udskiftning af blyindfattede vinduer. Dato: 20.03.2015. Sag NMK-33-02856.
- Afgørelse i sag om Frederikssund Kommunes afslag på dispensation fra lokalplan til hestestald i område udlagt til bevaringsværdig beplantning. Dato: 20.03.2015. Sag NMK-33-02530.
- Afgørelse i sag om opsætning af solcelleanlæg på stativ på jorden inden for strandbeskyttelseslinjen i Lolland Kommune. Dato: 20.03.2015. Sag NMK-500-00606.
- Afgørelse i sag om afslag på dispensation til etablering af en bær- og frugtplantage indenfor fortidsmindebeskyttelseslinjen i Næstved Kommune. Dato: 20.03.2015. Sag NMK-503-00091.
- Afgørelse i sag om midlertidig skurby til byggeplads inden for strandbeskyttelseslinjen på ejendom i Stevns Kommune. Dato: 20.03.2015. Sag NMK-500-00605.
- Afgørelse i sag om godkendelse til slagtekyllingeproduktion i Vesthimmerlands Kommune. Dato: 19.03.2015. Sag NMK-132-00714.
- Afgørelse i sag om oprensning af voldgrav i Vesthimmerlands Kommune. Dato: 19.03.2015. Sagerne NMK-503-00078 og NMK-510-00547.
- Afgørelse i sag om Odsherred Kommunes afgørelse om slusen ved Hov Vig Landkanal. Dato: 19.03.2015. Sag NMK-43-00468.
- Afgørelse i sag om udvidelse af sø i Hedensted Kommune. Dato: 19.03.2015. Sag NMK-510-00650.
- Afgørelse i sag om bibeholdelse af hæk inden for strandbeskyttelseslinjen på ejendom i Guldborgsund Kommune. Dato: 19.03.2015. Sag NMK-500-00596.
- Afgørelse i sag om fjernelse af dige i Silkeborg Kommune. Dato: 19.03.2015. Sag NMK-600-00048.
- Afgørelse i sag om Aalborg Kommunes vedtagelse af lokalplan for sognegård. Dato: 18.03.2015. Sag NMK-33-02845.
- Afgørelse i sag om miljøgodkendelse af motocrossbane, [adresse1], Hanstholm. Dato: 18.03.2015. Sag NMK-10-00857.
- Afgørelse i sag om Næstved Kommunes påbud om fraflytning af sommerhus i Karrebæksminde. Dato: 18.03.2015. Sag NMK-30-00111.
- Afgørelse i sag om klager over sprøjteskader i haven på [adresse1], 6710 Esbjerg V. Dato: 18.03.2015. Sag NMK-10-00882.
- Afgørelse i sag om Odsherred Kommunes afslag på udstykning. Dato: 18.03.2015. Sag NMK-33-02486.
- Afgørelse i sag om etablering af en sø på 3000 m² ved Aså-Gerå i Brønderslev Kommune. Dato: 18.03.2015. Sag NMK-31-01147.
- Afgørelse i sag om sandfodring ved Lønstrup Strand. Dato: 18.03.2015. Sag NMK-522-00225.

- Afgørelse i sag om Ballerup Kommunes VVM-screening af regnvandssystem på [...]. Dato: 17.03.2015. Sag NMK-34-00288.
 - Afgørelse i sag om tilsyn med overholdelse af vilkår i landzonetilladelse til jordbærtunneller i Lejre Kommune. Dato: 17.03.2015. Sag NMK-33-02882.
 - Afgørelse i sag om opstilling af husstandsvindmølle på en ejendom i Haderslev Kommune. Dato: 17.03.2015. Sag NMK-31-01481.
 - Afgørelse i sag om Esbjerg Kommunes afslag på tilladelse til nedrivning af bevaringsværdig bygning. Dato: 17.03.2015. Sag NMK-33-02850.
 - Afgørelse i sag om genoptagelse af sag om råstofindvinding af sand, ler og grus i Hillerød Kommune. Dato: 17.03.2015. Sag NMK-220-00089.
 - Afgørelse i sag om Naturstyrelsens afslag til bibeholdelse af oplagsbeholdere, shelter og bålhytte på Munkholm. Dato: 17.03.2015. Sagerne NMK-500-00517 og NMK-500-00528.
 - Afgørelse i sag om Naturstyrelsens manglende miljøvurdering af ny bekendtgørelse for Saltholm Vildtreservat. Dato: 17.03.2015. Sag NMK-41-00280.
 - Afgørelse i sag om genoptagelse af sag om opførelse af [...] cafe og restaurant – Egnshistorisk udstilling og informationscenter – inden for strandbeskyttelseslinjen på ejendom i Næstved Kommune. Dato: 17.03.2015. Sag NMK-500-00600.
 - Afgørelse i sag om lysanlæg og hegn ved kunstgræsbane i Odsherred Kommune. Dato: 16.03.2015. Sag NMK-33-02835.
 - Afgørelse i sag om lavfrekvent støj og vibrationer – påbud til [virksomhed1] om støjmåling. Dato: 13.03.2015. Sag NMK-10-00802.
 - Afgørelse i sag om opstilling af husstandsvindmølle på ejendom i Skive Kommune. Dato: 13.03.2015.
 - Afgørelse i sag om Herning Kommunes dispensation til om- og tilbygning af ejendommen [adresse2], der sammatrikuleres med ejendommen [adresse1]. Dato: 13.03.2015. Sag NMK-31-01517.
 - Afgørelse i sag om Skive Kommunes vedtagelse af Kommuneplan 2013-2025 – rammer for lokalcenter på slagterigrunden. Dato: 12.03.2015. Sag NMK-33-02357.
 - Afgørelse i sag om Odder Kommunes tilladelse til udledning af overfladevand fra [adresse1] til regnvandsbassin ved Torrild og videre til Stampmøllebæk. Dato: 12.03.2015. Sag NMK-10-00760.
 - Afgørelse i sager om henholdsvis VVM-screening af og grusgravning på [adresse1], Anderup, 6070 Christiansfeld. Dato: 12.03.2015. Sagerne NMK-220-00086 og NMK-34-00383.
 - Afgørelse i sag om ekspropriation til etablering af spildevandsanlæg i Odder Kommune. Dato: 12.03.2015. Sag NMK-10-00777.
 - Afgørelse i sag om [virksomhed1]s afslag på aktindsigt i 2 auditrapporter. Dato: 12.03.2015. Sag NMK-810-00120.
- EU afgørelser*
- Kommissionens gennemførelsesafgørelse (EU) 2015/495 af 20. marts 2015 om oprettelse af en observationsliste over stoffer med henblik på EU-dækkende overvågning inden for vandpolitikken i henhold til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/105/EF (meddelt under nummer C(2015) 1756).
- Energi**
- Domme, Højesteret & Vestre Landsret*
- Ingen domme inden for området oplyst fra Højesteret og Vestre Landsret.
- Afgørelser, Energiklagenævnet*
- Ikke aktuel interesse i dispensation fra tilslutningspligt på grund af nyt naturgasfyr. 7/4-2015. J. nr. 1021-14-46.
 - Afslag på årsbaseret nettoafregning da aftale om det solcelleanlæg som ansøgningen angik var indgået efter skæringsdatoen. 1/4-2015. J. nr. 1011-14-144.
 - Afslag på årsbaseret nettoafregning da anmeldelse ikke var sket rettidigt. 1/4-2015. J. nr. 1011-14-102.

- Ikke fritagelse fra tilslutningspligt på grund af masseovn. 1/4-2015. J. nr. 1021-14-49.
- Afslag på årsbaseret nettoafregning da anmeldelse ikke var sket rettidigt. 31/3-2015. J. nr. 1011-14-112.
- Afslag på årsbaseret nettoafregning da manglende skriftlig dokumentation ophævet. 30/3-2015. J. nr. 1011-14-105.
- Afslag på årsbaseret nettoafregning for solcelleanlæg da ændring af antal paneler og inverter var ny aftale. 30/3-2015. J. nr. 1011-14-139.
- Afslag på årsbaseret nettoafregning da ikke dokumentation for aftale. 23/3-2015. J. nr. 1011-14-143.
- Afslag på årsbaseret nettoafregning for solcelleanlæg da ændring af inverter var ny aftale. 23/3-2015. J. nr. 1011-14-150.
- Afslag på årsbaseret nettoafregning da ikke dokumentation for aftale. 17/3-2015. J. nr. 1011-14-140.

EU afgørelser

- Ingen afgørelser

Tidsskrift for
Miljø

Udgiver

© Jurist- og Økonomforbundets Forlag A/S
 ISSN 1603-8398

Redaktion

Jurist- og Økonomforbundets Forlag A/S
 Gothersgade 137
 1123 København K
 Telefon 39135500
 www.djoef-forlag.dk · forlag@djoef.dk

Ansvarshavende redaktør

Redaktionschef Torben W. Nielsen

Ekstern redaktør, love, regler og domme

Pernille Risgaard, P&Co

Ekstern redaktør, artikler

Birgitte Mogensen, Board Management

Miljø

Håkun Djurhuus, advokat, Bech-Bruun advokatfirma
 Jacob Brandt, advokat, Bech-Bruun advokatfirma

Arbejdsmiljø

Anders Etgen Reitz, advokat,
 Søren Hassellund Klausen, advokat
 IUNO advokatpartnerselskab
 Gert Fuursted, arbejdsmiljørådgiver,
 ArbejdsmiljøCentret A/S

Energi

Marlene Winther Plas, advokat,
 Lett advokatpartnerselskab
 Trine Frydendahl Bjerregaard, advokatfuldmægtig,
 Lett advokatpartnerselskab

Abonnement og annoncer

Kontakt redaktionen

Kopiering og henvisning

Det er tilladt med kildeangivelse at tage fotokopier til brug i enkeltstående, konkrete sager. Dette tidsskrift eller dele heraf må i øvrigt ikke gøres til genstand for mangfoldiggørelse eller elektronisk informationssøgning.

Ansvar

Jurist- og Økonomforbundets Forlag A/S kan ikke påtage sig ansvar for fejl eller mangler i det offentliggjorte materiale.

Layout og produktion

JurSats

Tryk

Ecograf, Højbjerg

